

N° 10 OKTOOBER 2013 hind 3.20 €

muusika

Tipplaulja

NATALIE

DESSAY

jätkab sõnateatris

Intervjuu **ANDRES**

MUSTONENIGA

ANDRES ROOTS

ja **Roundabout**

EESTI MUUSIKANÕUKOGU PREEMIAID

Muusikapreemiad
2013

EESTI KULTUURKAPITALI
HELIKUNSTI AASTAPREEMIAID

**Peeter
Laul**

*Georg Otsa nimeline Tallinna Muusikakool kutsub
kontserdile :*

OKTOOBER 2013.a

01.oktoober - Rahvusvahelise Muusikapäeva linnaruumikontserdid. Esinevad Otsa kooli solistid ja ansamblid terve päeva jooksul, erinevates Tallinna paikades.

10.oktoober kell 12.30 - Otsa kooli muusikaline pooltund Jaani kirikus.
Esinevad klassikalise laulu eriala õpilased

24.oktoober kell 19.00 "Heategevuskontsert koostöös Vähiliiduga" Jaani kirikus.
Esineb Otsa kooli Sümfooniaorkester, dirigent Kaspar Mänd, solistid: Nele-Liis Vaiksoo, Rosanna Lints, Annika Lumi, Uku Suviste, Norman Salumäe ja Oliver Kuusik.

31.oktoober kell 18.00 - Muuseumimuusika Arhitektuurimuuseumis.
Esinevad Otsa kooli keelpilli eriala õpilased

NOVEMBER 2013.a

14.november kell 12.30—Otsa kooli muusikaline pooltund Jaani kirikus.
Esineb trombooni eriala õpilane Teno Kongi, klaveril Tiiu Maasing

24.november kell 16.00 Päikeseloojangu kontsert "Puhu tuul", Lauluväljaku Klaassaalis,
esinevad Otsa kooli puhkpilli eriala solistid, ansamblid ja puhkpilliorkester.

27.november kell 18.00 - Muuseumimuusika Arhitektuurimuuseumis
Esinevad Otsa kooli keelpilli eriala õpilased

DETSEMBER 2013.A

10.detsember kell 19.00 Otsa kooli Jõulukontsert Jaani kirikus. Esinevad Otsa kooli puhkpilliorkester, keelpilliorkester, segakoor, solistid ja ansamblid.

SISSEPÄÄS TASUTA v.a Heategevuskontsert 24.oktoober 2013.a

10/2013

Oktoober on teadagi muusikakuu ning 1. oktoober rahvusvaheline muusikapäev. Juba mitmes aasta täidab seda päeva ootus, sest kuulutatakse välja järjekordsed muusikapreemiad ning on oodata põnevat auhinnatseremoonia teleülekannet. Selleaastasel muusikapäeval on aga varuks teisigi üllatusi. Seekord kõlab meie igapäevastes paikades üle Eesti muusika: koolides, kohvikutes, lasteaedades, kirikus, haiglas ja ministeeriumihoones. Kus täpsemalt, vaata siit www.muusikapaev.ee.

Ia Rimmel

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Virge Joamets** virgejoamets@gmail.com
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministeerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegjum: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Voorimehe 9, Tallinn 10146
Toimetuse telefon **6 833 107**
Kodulehekülj: www.ajakirimuusika.ee
Trükitud **Pajo trükikojas**
Pärnu mnt. 58, Sindi linn, 86703 Pärnumaa
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Peterburi tee 34-5,
Tallinn 11415
Tel 617 7717, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
Otsekorraldus **1,47** eurot number
Aastatellimus **21,50** eurot
**Muusikaõpetajatele ja
-õpilastele aastatellimuse
soodushind 17 eurot.**
Soodushind kehtib ka pensionil
olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee,
herje@ema.edu.ee

Peeter Lau
FOTO DANIIIL RABOVSKI

KAVA

KES?

2 Tanel Joamets. Peeter Lau
Peterburist tunneb end osana Eestist

UUDISEID MAAILMAST

9 Nele-Eva Steinfeld, Ivo Heinloo.
Muusikauudiseid maailmast

TÄHT

13 Tui Hirv. Natalie Dessay kolmküm-
mend kolm aastat kõrvalepõiget teel
sõnateatrisse

VESTLUS

17 Kristel Pappel. Andres Mustonen – tahte
triumf

BÄND

20 Margus Haav. Bluusist saab ehitada ükskõik
mida. Intervjuu Andres Rootsiga

MULJE

22 Kristel Aer. Maailma suurim: XXVII Tallinna
rahvusvaheline orelefestival
25 Virve Normet. Birgitta festivalid oma aren-
guteel
28 Brigitta Davidjants. "Arabella" ja "Seitse sur-
mapattu"
29 Aare Tool. BBC Proms Jaani kirikus. IX Tallinna
kammermuusika festival
32 Mirje Mändla. Noor ja ideederohke Pühalepa
muusikafestival

UUDISEID EESTIST

33 Muusikauudiseid Eestist

PLAAT

39 Heliplaatide tutvustus

PILL

40 Peeter Salmela. Sitar – india muusika ehe

muusika

Peeter Laul

Peterburist
tunneb
end osana
Eestist

TANEL JOAMETS
pianist

FOTO DANIL RABOVSKI

Peeter Laul jäi mulle eredalt meelde 1998. aastal Tallinna klaverifestivalil esinedes. Seejärel viis saatus meid kokku 2000. aastal Skrjabini konkurssil, kus ta sai esikoha. Seal peale olen jälginud tema muusikuteed suure poolehoiuga. Temas on ühendatud hingestatud spontaanne musitseerimine tugeva intellektiga. Tema kulgu läbi teoste on kuulajail alati põnev jälgida, tema karismaatiline isiksus ja suur sisseelamisvõime paneb kuulaja kõikidele muusika meeleoludele kaasa elama. Hämmastav on ka Peetri haare – ta jõuab väga palju, teda huvitavad kõik ajastud ja žanrid, tal on tihedalt erinevate kavadega esinemisi, ja ometi on ta alati laitmatult ette valmistunud.

Sa oled rääkinud varasemates intervjuudes, et sul oli normaalne lapsepõlv ja et hakkasid tõsiselt harjutama alles 14-aastaselt. Samas, juba 18-aastaselt võitsid preemia väärilikal Bremeni konkursil. Ilmselt sa ikka harjutasid juba enne, kui said neliteist?

Ma muidugi liialdan, kui ütlen, et üldse ei harjutanud. Käisin piirkondlikus muusikakoolis ja mingisuguse miinimumi täitsin, kuid üldsegi mitte nõnda, nagu oleks olnud konservatooriumi juures tegutsevas muusikakeskkoolis. Mind sunniti harjutama, kuid välja eriti midagi ei tulnud. Mängisin nõnda, et muusikakoolist lausa välja ei visatud, kuid mitte paremini. Keskastmes sattusin Aleksandr Sandleri juurde, kellest ma hiljem enam ei lahkunud, kes pani mind asja vastu tõeliselt huvi tundma ja tõi mu tõise harjutamise juurde. Kuid sealjuures ei kahelnud ma varasest kooliaastast peale, et minust saab muusik, üksnes teadlikkus, et tuleb pingutada, tuli hiljem. Aga kuni selle ajani oli mul tavaline lapsepõlv: jooksin sõpradega õues, jalutasin hästi palju linnas, jalgpalli meeldis ka vaadata. Ei olnud sellist varasest aastast alanud hirmsat dressuuri.

Su kalender tundub täiesti meeletu, kord soolokava, kord kammermuusika, kord orkestriga soleerimine, teinekord kõik kolm sama nädala sees. Ja kogu aeg erinevad kavad, aastas tuleb vist vähemalt viis kava igast valdkonnast. Kas sa ise tahadki sellist elu, et oleks huvitav, või pigem sa lihtsalt ei oska öelda “ei”?

Mu kalender tundub mulle endalegi hullumeelne. Aastas esinen kuuskümmend-seitsekümmend korda, aga kavad korduvad väga harva. Eelmisel hooajal mängisin umbes kaheksakümmend teost, enamik neist ulatuslikud. Miks nõnda läheb – ei saa öelda, et ma seda lausa sooviksin. Palju sõltub dirigentidest ja kammeransambli partneritest. Pealegi, Peterburis annan kolm-neli soolokontserti aastas

ja iga kord on vaja tingimata pakkuda ka midagi uut. Kuid seejuures jõuan ma veel igatsust tunda mõnede lugude järele, neid tuleb ka kavva panna. Niikaua kui olen veel üsna noor ja suudan kiiresti õppida, peab repertuaari koguma.

Kas sa arvad, et aastatega võib see võime halveneda? Mulle tundub vastupidi, elukogemusega kaasneb just oskus ökonoomsemalt uut kava õppida. Iseasi, et vastutustunne järjest kasvab ja detailide väljatöötamine muutub aina huvitavamaks ning seetõttu kulub küll rohkem aega. Milliseid muutusi oled enda juures märganud, olles professionaalsel laval olnud juba ligi kakskümmend aastat?

Juba praegu märkan, et teoseid, mida õppisin kooliajal või konservatooriumis, on mul alati kergem ja vabam mängida. Nii et kõik loomulikult muutub. Kuid ma ei kurda, õpin teoseid praegu palju kiiremini ning suudan läbi mängida rohkem muusikat, kuna teatud suhe heliloojatesse on juba välja kujunenud, samuti meetod, kuidas ühe või teise autoriga toime tulla. Varem pidi seda “puhtalt leheld” otsima. Pealegi, kuna olin lapsena harjutanud ebaregulaarselt, kogesin varem virtuoossuses mõningast piiratust, kuid praeguseks on see lõplikult möödanimine. Üks oluline oskus, mille olen omandanud – ma kuidagi intuiitiivselt tunnen, kui palju mul on vaja iga teosega tegelda. Mulle on enne iga kontserti justkui sisse kodeeritud mingi “tagantpoolt ettepoole loendamine” ja mitte kuidagi ei tahaks läbi kukkuda! Muidugi on ka uned vastavad – et justkui viieteistkümmend minuti pärast algab kontsert minigis suures saalis, esimeses reas istuvad millegipärast Rahmaninov ja Schnabel, ja ehkki ma teadsin seda kontserti pool aastat ette, hakkasin valmistuma just praegu ning viieteistkümmend minutiga tuleb siis midagi kokku ahmida. Selline oskus on äärmiselt oluline, ma tean mõnin-

gaid kolleege, kellel seda pole ning kes võivad ühtäkki osutada üldsegi mitte ettevalmistunuks.

Igale esinejale on vajalik kuulsus, ilma selleta poleks saalis publikut. Kas sa oled praegusel hetkel rahul oma tuntusega või unistad veel laiemast geograafilisest haardest suurte lääneriikide pealinnadega? See haakub üle-eelmise küsimusega: kui sind tiirutataks mööda maailma, ei saaks sa mängida nii palju erinevaid kavu. Mulle tundub, et sinu kunst oleks väärt kõige kuulsamaid saale. Sellele mõelda on muidugi kahjulik ja õnneks sul vist pole selleks aegagi, aga siiski?

Ma pole kindel, et sooviksin suuremat karjääri. Loomulikult sooviksin tööplaanis enamat vabadust, et saaks rohkem valida, kuid üldiselt on mulle küllalt, kui mul on teatud hulk loomingulises mõttes huvitavaid kontserte. Ma saan rahulduse musitseerimisprotsessist endast, mitte kohast mingis edetabelis. See tähendab, et kui ma mängisin Moskva konservatooriumi Suures saalis, siis mind kuigivõrd ei häirinud, et ei mänginud selle asemel näiteks Musikvereinis.

On ju ometi raske mitte kadestada näiteks Grigori Sokolovi, kes saab mängida ühel hooajal üht ja sama kava ja aina enam süveneda selle detailidesse, leida üha uusi varjundeid. Selle kõrval polegi tähtis, et võib veel valida, kus mängida. Võibolla pole see sulle nii oluline, muidu sa oleksid enda õiguste eest juba välja astunud?

Sokolovi ei kadesta ma kohe kindlasti, see on tema tee, millist mina ei suudaks käia. Mina vajan repertuaaris vaheldust (ehkki mitte nii sagedast); pealegi on puhunud pea ja kõrvadega veelgi kergem leida uusi nüansse ja kõike muud.

Peeter isa Reinuga, kes on väga tugevasti mõjutanud poja muusikalist kujunemist.

Pianist PEETER LAUL (s 1977)

- Lõpetanud Peterburi konservatooriumis Aleksandr Sandleri klaveriklassi. Alates 2002. aastast on ta samas õppejõud.
- Tema isa on muusikateadlane, Peterburi konservatooriumi professor Rein Laul, ema Nadežda Dolžanskaja on samuti muusikateadlane, nagu oli ka vanaisa Aleksandr Dolžanski.
- 1995. aastal saavutas rahvusvahelisel konkursil Bremenis III koha ja eripreemia Bachi teose parima esituse eest, 1997. aastal samuti Bremenis I preemia ja eripreemia Schuberti sonaadi parima esituse eest, 2000. aastal võitis esikoha Moskvas rahvusvahelisel Skrjabin-nim konkursil.
- Tema soolokontserdid on kõlanud nt Pariisis Louvre'i auditoriumis, New Yorgis Steinway Hallis ja Lincolni keskuses, Amsterdamis Kuninglikus Concertgebouw's jm.
- Kammeransamblipartnereid: viiuldajad Ilja Gringolts, Graf Mourja, Sergei Levitin, David Grimal, Valeri Sokolov, Laurent Korcia, Tedi Papavrami, altist Diemut Poppen, tšellistid Dmitri Kouzov, Françoise Groben, Marc Coppey, pianist Alexander Ghindin.

Lugesin foorumist, et kuigi sa ei ole seda ametlikult välja kuulutanud, oled sa hakanud liikuma Beethoveni kolmekümne kahe sonaadi poole. Kas tahaksid seda kommenteerida? Mind ühest küljest veidi üllatab selline pööre Viini klassikute poole, sest siiani oli rohkem märgata romantilisi valikuid – Schubert, Chopin, Schumann, Brahms, Liszt, Skrjabin, Rahmaninov, Mussorgski. Impressionistid ja Šostakovič, keda sa samuti tihti mängid, ei viita ju samuti Viini klassikutele. Teisest küljest, viimasel ajal on märgata sinu arengus suundumist universaalsuse poole ja selles mõttes oleks kõik Beethoveni sonaadid isegi loogiline samm, järgmine “8000-meetrine mäetipp” pärast seda, kui sul oli Peterburis hooajal 2007/08 viiest kontserdist koosnenud sari “Kolm saandit klaverisonaate”.

See on tõsi, horisondil terendavad Beethoveni 32 sonaati. Arvan, et niikaua kui ma pole veel neljakümnene, peab tingimata tegema midagi suurt ja need sonaadid on just nimelt see, mis mind kõige enam huvitab. Oma huvis ei näe ma mitte midagi hämmastavat – minu isa [Peterburi konservatooriumi professor Rein Laul – *Toim.*] on ikkagi muusikavormide professor, kes on eluaeg analüüsinud Beethoveni sonaate ning peab teda kõigist heliloojaist kõige targemaks ja intellektuaalsemaks; mina arvan samuti. Beethovenit on lõpmata huvitav mängida, uurida teraselt pisimaidki detaile, mis pole hämmastaval kombel mitte kunagi juhuslikud. Ma ei ole kitsalt spetsialiseerunud romantilisele muusikale, mulle on pigem lähedased kõik autorid, kes on kõnelnud saksa keeles, aga ka näiteks Mussorgski, Skrjabin ja Šostakovič.

Selline vastus tekitab minus mõningat protesti, kas tõesti saavad kõik saksa keelt rääkinud heliloojad olla sulle ühtviisi lähedased? Tavaliselt ei suuda inimene isegi oma päris võrdselt armastada. Mulle isiklikult tundub, et näiteks Mozarti ja Beethoveni vahel on kuristik, samuti Brahmsi ja Schumanni vahel, rääkimata samal ajal elanud Schubertist ja Weberist.

Nii kummaline kui see ka pole, nad kõik Bachist Hindemithini, on mulle huvitavad. Muidugi, mõned on lähedased: Bach, Beethoven, Schubert, Wagner, Brahms. On veidi vähem lähedasi, on problemaatilisi (näiteks hiline Schumann või Weber, kes on kirjutanud arutu hulga teoseid, kuid sellest kümme protsenti on tõelised šedöövrid), kuid ma tunnen nende töid esitades end loomulikult. Aga näiteks Chopini või Prokofjevit mängides on mul tunne, nagu räägiks võõrkeeles – võib kogu jõuga püüda seda keelt vallata, kuid hoolimata sellest ei saa see päriselt oma-seks.

Pianistide igavene teema – klaverid. Kuidas sa oled rahul olukorraga Venemaal, Eestis, teistes maades? Kas oled märganud mingeid tendentse? Kui palju sulle tundub, et sa sõltud pillide seisukorrast ja akustikast?

Sellest võib muidugi pikalt rääkida. Venemaal on olukord selline, et aastaid ei võinud pianistid endale välismaalt pille tuua ja kõik mängivad siiani klaveritel, mis on valmistatud enne 1917. aastat. Mingis mõttes on see isegi hea, kuna just sel ajal oli klaveriehituse õitseng. Ma ise mängin kodus kahel sellest ajast pärit Bechsteinil ja midagi paremat pole mulle tarvis. Meie aja häda on, et tõeliselt kvaliteetseid pille teeb ainult üks firma, Steinway, kuid see viib üheülbalise kõla poole ning just see on põhjus, miks praegused pianistid on sedavõrd ühte nägu.

Venemaal on saalidesse ilmunud palju uusi klavereid, nii et üldiselt probleemi pole. Ka Eestis pole ma suuremates saalides probleeme märganud. Muidugi, kõikjal on Estoniad, mida ma vaatamata sellele, et mulle kõik eesti-pärane meeldib, väga ei armasta. Kuid erinevalt Grigori Sokolovist, kes võib tunde töötada pillimeistritega ja isegi fetišeerib seda protsessi, mind pilli seisukord nii suurel määral ei eruta. Ma olen kontsertidega päris palju Siberis reisinud ja pärast seda ei hirmuta mind enam mitte miski.

Minu jaoks on huvitav teema see, kuidas meie enesetunne laval muutub, võrreldes sellega, kuidas me harjutame. Siin on ju puhtfüsioloogilised põhjused, meie lihased töötavad stressi olukorras teisiti, samuti toimuvad mingid keemilised protsessid närvisüsteemis. Sul vist see probleem väga terav pole (nii tundub saalist, sind kuulates)? Kui siiski on, siis kuidas sa sellega toime tule?

Jaa, laval toimub midagi hämmastavat ja kummalist, mida on raske seletada. Muidugi, kuulajate kohal olles ilmub muusikasse midagi seesugust, milleni lihtsalt harjutades ei küüni. Ma olen harjunud sellega arvestama ja lootma loomingulisele innustusele, ja tuleb tunnistada, et see töötab isegi juba ammu tuttavate kavade puhul, mis võivad näida igavad korrata. Veel üks kummaline asi: lavalek lülitab välja kõik füüsilised hädad. Ükskord Arhangelskis oli mul selline seljavalu, et ma vaevu kõndisin ning ei saanud end sirgekski ajada. Kuid lavale minnes kõik see korruga kadus, ajasin end sirgu, läksin ruttu klaveri juurde ning mängisin kontserdi ära midagi tundmata. Kuid lavalt lahkudes murdusin taas. Hämmastav!

On ka ebameeldivaid hetki. Vahel millegipärast tundub, et kuulajail on igav, et peab neid millegagi “lõbustama”, mängima midagi kiiremini või ilmekamalt. See on ohtlik, mitte publikuga ei ole midagi valesti, vaid hoopis sinu endaga. Peale selle, laval olles on aeg kokku pressitud ning temposid on keeruline kontrollida. Mängid ja mõtled – tempo on hea, aga pärast salvestust kuulates imestad – kuidas ma küll sellise tormaka tempoga mängisin ja ise midagi ei märganud. Peab õppima sellega arvestama ja kunstlikult ennast ohjeldama.

“Ma saan rahulduse muusitseerimisprotsessist endast, mitte kohast mingis edetabelis. See tähendab, et kui ma mängisin Moskva konservatooriumi Suures saalis, siis mind kuigi võrd ei häirinud, et ei mänginud selle asemel näiteks Musikverenis.”

Oled Sankt Peterburgi konservatooriumi õppejõud. Milline osa on pedagoogitööl sinu elus, kui suurt kirge sa selle vastu tunned, kuidas sa suudad seda ühendada oma kuuekümneseitsmekümne kontserdiga aastas?

Olen konservatooriumis poole kohaga, rohkem lihtsalt ei jõua. See on hoopis teistsugune tegevusvaldkond ning ma ei tunne end selles samavõrd kindlalt kui ise mängides. Seda enam, et mul on kogu aeg silme ees näide suurepärasest pedagoogist, kes on sõna otseses mõttes selleks loodud (Sandler). See töö võib pakkuda rahuldust, kui sinu juurde satuvad andekad õpilased, ja mul on selliseid olnud juba kolm-neli. Imelik asi: ei saa üheaegselt õpetada ja ise õppida samu teoseid – tekib petlik tunne, et tead kõike

**Mulle meeldib
mööda Venemaad
sõita, see on väga
huvitav ja ettearvamatu.
Kuulatakse tähelepane-
likult ja alati on näha, et
klassikalist muusikat
mängitakse vähe ning et
kuulajad on selle järele
näljased.”**

hästi, kuid esiteks hakkad tegema oma õpilaste vigu ja teiseks mängid õpetajalikult ja didaktiliselt.

Kas sul on ka unistusi muusikas, mis pole klaverimäng, komponeerida või dirigeerida, või raamat kirjutada?

Jaa, olen unistanud dirigeerimisest, kuid saan selgesti aru, et see on võimatu. Sul ei pea olema mitte ainult plastika, vaid ka võimukas iseloom, aga ma kujutan vaevalt ette, kuidas allutada oma tahtele sada inimest. Kuigi dirigentide repertuaar äratab tohutud kadedust ja selle nimel, et “Tristan” või Bruckneri Üheksas sümfoonia läbi juhatada, hakkaksin ühel päeval meelsasti dirigendiks.

Sa oled palju oma kontsertidega reisinud, räägi mõnest huvitavamast mälestusest.

Juhtumustest ringreisidel võiks palju kirjutada, sest Venemaal ei ole ma ringi sõitnud vähe. Venemaal on pianisti, kes mängib ansambelis, imelik suhtumine. Omal ajal sõitsime viiuldaja Ilja Gringoltsiga ringi ja igal pool üritati mulle anda halb ja häälest ära klaver, afišile kirjutati minu nimi väikeste tähtedega või jäeti üldse kirjutamata, kuid Vladivostoki ajalehes kirjutati, et esineb “legendaarne kontsertmeister Peeter Laul”. Sügava mulje jättis esinimine Magadanis, seal on imetlusväärne publik, kõik, kelle otsa iganes vaatajad, kuulavad hoolega ja tajuvad peenelt. Ma mõtlesin, et ilmselt on need Venemaa parimate poegade lapsed, keda 1930ndatel aastatel sinna saadeti, see on hoopis teistsugune rahvas. Ehkki linn on karm. 2006. aas-

tal, kui ma seal olin, sai süüa linna ainsas kohvikus, mille nimi oli millegipärast Vana Tallinn. Mulle meeldib mööda Venemaad sõita, see on väga huvitav ja ettearvamatu. Kuulatakse tähelepanelikult ja alati on näha, et klassikalist muusikat mängitakse vähe ning et kuulajad on selle järele näljased.

Üks kurioosne lugu meenub seoses Pihkvaga. Seal polnud kunagi Steinwayd, aga 2006. aastal oli filharmoonias tulekahju ja needki kaks vana klaverit, mis seal olid, põlesid ära. 2010. aastal leidis pianist Deniss Matsujev sponsorid, osteti Steinway ja mina pidin selle avamisel mängima. Olin juba peaaegu sõitmas, kui äkki, kaks päeva enne kontserti helistati Pihkvast ja öeldi, et filharmoonias oli jälle tulekahju ja klaver põles ära. Lugu on seda veidram, et põles just see väike osa lavast, kus klaver seisis, ja üksnes kaks tundi enne kindlustuslepingu allkirjastamist. Väga kahtlane lugu. Raske on unustada seda vestlust, mida sel ajal internetifoorumis kohalike elanikega pidasin. Peaaegu kõik kohalikud ütlesid, milleks nii vaesele linnale viie miljoni rubla eest Steinway, kui samal ajal on igal pool rämps ja süüa pole midagi (kuigi nende maksurahast ei võetud kopikatki, kogu raha tuli sponsoritelt). Püüdsin nendega vaielda, et Pihkva on vana ja kuulus linn oma 200 000 elanikuga, ja tõin neile näiteks lähedalt naabri Tartu, kus on kolm Steinwayd. Lõppude lõpuks korraldas Matsujev neile veel ühe Steinway, ja möödunud talvel ma mängisin sellel, saalis oli 900 kuulajat ja ei jäänud muljet, et neile pole klassikalist muusikat vaja.

Sina ja Eesti?

Eestiga olen sügavalt seotud. Lapsepõlves veetsin Eestis poolteist kuud aastas, siin olid vanaema ja vanaisa (akadeemik Heinrich Lau). Mul on Eesti pass, see tähendab, et ma tunnen end osana Eestist. Mind väga segab, et ma ei oska eesti keelt – minu isa, kes on väga tugevasti mõjutanud minu muusikalist kujunemist, ei õpetanud mulle seda, ta lihtsalt ei osanud suhelda väikeste lastega.

Seetõttu olen sageli ebamugavas olukorras, puutudes kokku eesti muusikutega, kes ootavad inimeselt, kellel on selline nimi, et see hakkab nendega rääkima eesti keeles. Ma püüan alati, kui võimalik, Eestisse tulla, ja see, mis ma siin näen, rõõmustab mind. Ka kultuurilises mõttes.

Vaatamata oma väiksusele on Eestis tõeliselt silmapaistvad muusikud ning kontserdid ja festivalid on Euroopa tasemel. Olin suvel Pärnus Järvi festivalil ja sain tohutu elamuse Paavo Järvi Beethovenist. Ma ei olnud teda varem kuulnud. Meil Peterburis sellist Beethovenit ei kuule. Veel tahan nimetada Tallinna Kammerorkestrit – siiani on kõrvus nende Bachi “Brandenburgi kontsert”, mida mängiti hämmastava energia ja rõõmuga. Ja veel tahan nimetada Andres Mustoneni, kellega koos mängisin Peterburis. Nad kõik on maailmatasemel interpreetid, seda polegi väikse maa kohta nii vähe, kas pole tõsi?

Eestis on palju sinu fänne, sooviksin kogu südamest, et sinu soolokavad kõlaksid siin (Tallinnas ja Tartus, mitte Avinurmes, nagu mõned aastad tagasi) sama regulaarselt kui Moskvast või Peterburis, hea küll, võibolla mitte kolmeli korda aastas, aga vähemalt korra.

Muidugi oleksin õnnelik, kui saaksin Eestis esineda sagedamini, ükskõik mis tingimustel. Oli periood, kus näiteks

” Olin suvel Pärnus Järvi festivalil ja sain tohutu elamuse Paavo Järvi Beethovenist. Meil Peterburis sellist Beethovenit ei kuule.”

Riias käisin igal aastal, aga Tallinnas kord nelja aasta jooksul. Ma saan aru, et klassikalise muusika turg Eestis on väike ja organisatsioonid püüavad oma afišid teha vaheldusrikkad. Mõtlen, et kord kahe aasta jooksul oleks vist optimaalne. Muide, see hooaeg on just edukas, suvel oli kontsert Pärnus ja veebruaris tuleb mul soolokontsert Estonia kontserdisaalis.

Sina ja vaba aeg?

Seda on vähe, aga seda on. Minu jaoks on parim puhkus istuda autosse ja sõita kusagile, kus ma pole veel olnud. Peale selle ma loen palju, mulle meeldib hea kino (eelistatult vana) ja ma harrastan kulinaariat.

Intervjuu tegemisel sattusid vastama Norrast. Kas olid seal puhkamas?

Norras olime sõpradega. Mul polnud kahe viimase aasta jooksul puhkust olnud. Norra oli esimene maa, kuhu ma sõitsin niisama, ilma kontsertideta. Paar aastat tagasi oleks seal üks kontsert pidanud olema, kuid see jäi vulkaanipurske tõttu ära.

Tõlkinud **Virge Joamets**

“Vaba aega on vähe, aga seda on. Minu jaoks on parim puhkus istuda autosse ja sõita kusagile, kus ma pole veel olnud. Peale selle ma loen palju, mulle meeldib hea kino (eelistatult vana) ja ma harrastan kulinaariat.”

FOTOD ERAKOGUST

Kuidas te ise oma kontserte tajute, kas see on messianistlik tegevus, lihtsalt töö, inimestega suhtlemine, eneseväljendus?

Ühte universaalset vastust pole olemas. Võin öelda, et see ei ole messianistlik tegevus, ma olen igasugusest müstitsismist mängus, püüdest olla mingisugune guru, väga kaugel ega soovi, et mind nõnda vastu võetaks (nagu näiteks võetakse Grigori Sokolovi, keda ma väga armastan ja austan, ning hoolimata sellest, et mulle mitte alati ei meeldi, mis ta teeb, pean teda üheks silmapaistvamaks interpreediks). Igaühele oma, messianism pole minule. See on pigem kuulajatega suhtlemine – seda kohe kindlasti, ja teiseks suhtlemine autoriga. Ma püüan läheneda teose mingisugusele kujutletavale esitusideaalile. Tahaksin tungida autori mõtetesse, ette kujutada, mida ta muusikat kirjutades silmas pidas, ja anda seda kuulajatele edasi.

Küsimus, millele ükski muusik ei taha vastata. Miks ei tohi muusikaringkondades Šostakoviči loomingut kritiseerida? Šostakovičit “peab” armastama. Kui julged kahelda tema geniaalsuses ja selles, et ta tõesti kustutas tulekahju kuskil katusel – teate küll seda fotolavastust –, oled juba rahvavaenlane. Milles peitub saladus? Miks võib kritiseerida keda iganes – Sviridovit, Prokofjevit, Schönbergi, Wagnerit –, aga Šostakovičit ei või, ei ole sünnis.

Võtame järjekorras. Ma armastan Šostakovičit väga. See on mulle sügavalt isiklik teema, isegi perekondlik. Minu vanaisa Aleksandr Dolžanski oli üks esimesi, kes hakkas Šostakoviči muusikat uurima ja 1948. aastal, kui Šostakovičit hakati taga kiusama, astus tema kaitseks välja, mille eest ta vallandati konservatooriumist ja ta oleks võinud maksta veelgi kallimat hinda. Mul on hea meel, et minu vanaisa pani toime teo, mis nõudis tõelist kodanikujulgust. Kuid on vaja vahet teha, et armastada on üks, tunnustada kui suurt muusikut ja väga silmapaistvat heliloojat teine asi. Keegi ei ole mitte ke-

dagi kohustatud armastama. Mina armastan Šostakovičit, kuid ma mõistan ka neid, kes teda ei armasta. Aga eitada tema kui muusiku ja isiksuse suurust on märk piiratusest. Kriitikal ja kriitikal on vahe. Ka mina võin mõningaid Šostakoviči teoseid kritiseerida. Asi on selles, et ta on üks nendest heliloojatest, kelle ümber liiguvad poliitilised spekulatsioonid. See vaidlus puudutab kunstnikku ja aega, kõige ilmekamalt illustreerib seda Šostakoviči enda elukäik. Ta oli kolmekümnendatest aastatest läbi imbunud, resoneeris sellega ja jättis endast järele stalinistliku aja muusikalise kroonika. [...] Kuna ta ei saanud mitte omast tahtest poliitiliseks heliloojaks, st heliloojaks, keda tuleb tingimata mõista poliitilisest vaatenurgast lähtudes, on tema suhtes sellised vastuolulised reaktsioonid. Kuid ta oli kõige ehtsam dissident ja kirjutas täiesti nõukogudevastast muusikat.

Mida te soovitate noortele muusikutele?

Ma pean kõige olulisemaks mõistmist, et sinu pillile kirjutatud muusika ja kõik ülejäänud muusika ei ole kaks eri asja. Tudengid ei tea mitte midagi peale selle, mida nad ise mängivad. Loomulikult ei saa nad mõista adekvaatselt ei konteksti ega midagi muud. Olin ükskord vapustavalt huvitaval kontserdil, kus Rostropovič, Kremer ja Bašmet mängisid Šostakoviči kvartetti. Vapustav koosseis. See oli 1997. aastal. Kuid ma ei kohanud seal mitte ainsatki tuttavat pianisti-üliõpilast, kes minuga koos õppisid. Kõik arvavad, et mida on pianistil kvartetiga pistmist. Lisaks sellele on noorele muusikule tingimata vaja uusi muljeid, reise, raamatuid, häid filme. Kui sõita Suzdali või Toržoki, võib näiteks Tšaikovski kohta paljust aru saada. See tähendab, et iga päev tuleb end toita mingisuguste kunstiliste või eluliste muljetega. See on esimene, mida võib soovitada, aga kõik muu on sellest tuletavat.

<http://www.novayagazeta.spb.ru/2009/94/11>

Tõlkinud **Virge Joamets**

FOTO ERAKOGUST

NELE-EVA STEINFELD
muusikaajakirjanik

Claudio Abbado kuulutati eluaegseks senaatoriks

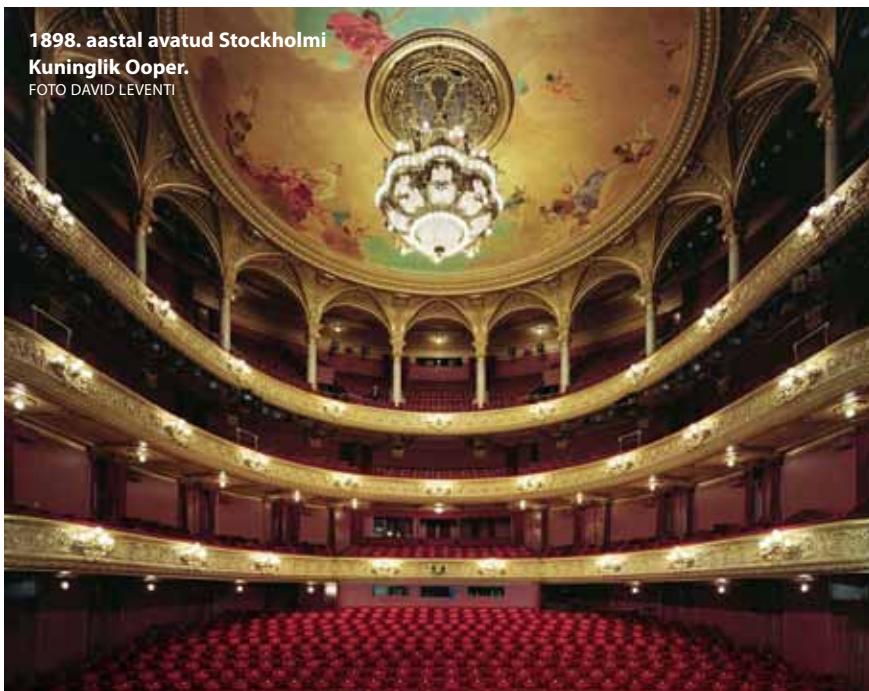
Dirigent Claudio Abbado, kes tähistas tänavu 26. juunil oma 80. sünnipäeva, kuulutati Itaalias eluaegseks senaatoriks. Koos temaga said sellise au osaliseks veel arhitekt Renzo Piano, füüsik Carlo Rubbia ja tüvirakkude teadlane Elena Cattaneo. Itaalia presidendi Giorgio Napolitano hinnangul on erinevate elualade esindajad parlamendi ülemkojas väga olulised, sest parteipoliitikaväliste inimestena aitavad nad seista oma valdkonna hea käekäigu eest riigis.

Claudio Abbado tegi oma debüüdi Milano La Scala laval üle viiekümne aasta tagasi ning on hiljem töötanud muu hulgas Berliini Filharmoonikute ja Londoni sümfooniaorkestri peadirigendina. Möödunud aastal pälvis tema Mahleri 9. sümfoonia salvestus Luzerni festivaliorkestriga BBC muusikaajakirja auhinna.

Erkki-Sven Tüüri uudisteos "Peregrinus ecstaticus" Helsingis

4. ja 5. septembril tuli Helsingis esietekandele Erkki-Sven Tüüri klarnetikoncert "Peregrinus ecstaticus" ("Eks-taatileine palverändur"). Teose tellis Soome ringhääling (YLE) ning selle esitas Helsingi Musiikitalos klarnetist Christoffer Sundqvist koos Soome Raadio sümfooniaorkestriga. Erkki-Sven Tüüri sõnul annab klarnetikontserdi pealkiri vihje ühele võimalusele tõlgendada solisti karakterit. Ette võib kujutada palveränduri takistuste- ja ohtuderikast rännakut ihaldatud eesmärgi poole, tema sõakust ja tarmu vaheldumisi kurnatuse ja väsimusega; reaalsest füüsiliselt tajutavatest raskustest jagusaamist vaheldumisi vaimuilmast toimuvate võitlustega.

Peale Tüüri teose oli kavas Raveli süit "Daphnis ja Chloé", kus tegi kaasa Helsingi Musiikitalo koor. Kontserti juhatas orkestri uus peadirigent Hannu Lintu.

1898. aastal avatud Stockholmi Kuninglik Ooper.
FOTO DAVID LEVENTI

Stockholmis renoveeritakse ooperimaja

Kui Eestis on tihti mõeldud uuest ooperiteatrist, siis see teema on tulipunktis ka Stockholmis. Rootsi naaberriikide pealinnadesse Oslosse ja Kopenhaagenisse on hiljuti ehitatud uhked ooperimajad (vastavalt 2008 ja 2005). Rootsi valitsus võttis aga vastu otsuse, et Stockholmis investeeritakse umbes 225 miljonit eurot praeguse Kuningliku Ooperi renoveerimiseks, kuna see olevat kõikidest variantidest parim. Uue hoone ehitamise mõtte lämmatajateks polnud mitte riigiametnikud, vaid Stockholmi Kuningliku Ooperi juhid ise. Praegune ooperiteater on nende hinnangul üks ilusamaid maailmas ning selle asukoht linnas on väga hea. Eraldatud rahaga loodetakse teater kaasajastada 21. sajandi nõuetele kohaseks. Vastavaid eeskujusid võib maailmast leida mitmeid, näiteks Covent Gardeni Kuninglik Ooper Londonis või Lyoni Ooper. Rootsi valitsuse otsus eraldada nii suur summa väärib kiitust, kuna viimasel ajal tuleb mujalt maailmast pigem vastupidiseid uudiseid, et ooperi-

ja kontserdimajad on suurtes rahalistes raskustes.

Minnesota orkestri probleemid jätkuvad

Minnesota orkestri muusikud on juba pikka aega olnud juhatusesega palgavaidluses ja orkester pole ammu proove teinud ega esinenud. Peadirigent Osmo Vänskä on oma tuleviku selles ametis sidunud palgaläbirääkimiste tulemusega. Ta on lubanud ameti maha panna, kui orkester ei saa proovidega alustada enne novembri alguseks planeeritud Carnegie Halli kontserte. Orkestrandid nõustasid juhatuse pakkumisega, et töö taastatakse neljaks kuuks, palku makstakse vanas mahus ainult kahe kuu ulatuses ning järgmised kaks kuud oleks palk väiksem. Samal ajal peaksid jätkuma läbirääkimised uute lepingute sõlmimiseks. Vaidluse põhiküsimus on, et mis saab siis, kui nelja kuu jooksul lahendust ei leita. Juhatuse soovib pikendada lepinguid automaatselt 24-kuuliseks, aga madalama palgamääraga, sest palgakulud on orkestri eelarves suured. Orkestrandid keelduvad võimalu-

Marin Alsop, kes esimese naisdirigendina juhatab tänava "BBC Promsi" festivali lõppkontserti.
WWW.BRIGHTCECILIA.NET

sest, et liiva jooksunud läbirääkimiste puhul lepingud automaatselt pikenevad. Nende veendumus on, et kas nelja kuu-ga saavad lepingutingimused paika või tööseisak jätkub.

"BBC Promsi" festivali edukas suvi

7. septembril sai lõppakordi "BBC Promsi" festival, mille ajalugu ulatub 119 aasta taha. Tänavused kaks festivalikuud olid külastatavuse poolest rekordilised läbi aegade. Keskmise pileтите läbimüük Royal Albert Hallis toimunud kontsertidele oli 93 protsenti ning kogu festivali 75 kontserdist mängiti 57 täis-

saalile. Festivali direktori Roger Wrighti sõnul on tähtsaim hoida Promsi visiooni elus ja tuua parimat klassikalist muusikat võimalikult suure hulga publikuni. Kontserte kuulas saalides ligemale 300 000 külastajat ning raadio ja televisiooni vahendusel lisandus 16 miljonit. Selle festivali suurim publik ongi raadiokuulajad ja televaatajad, mistõttu loodetakse just sel moel tuua klassikalise muusika juurde uut publikut. Festivali eelarve oli üheksa miljonit naela, piletitulust tuli neli ning BBC litsentsitasudest viis miljonit naela. Festival on suutnud hoida piletihinnad mõistlikul tasemel ja mitmetele kontsertidele oli tänava võimalik

pääseda kõigest viienaelase piletiga. Korraldajate sõnul on tähelepanuväärne, et populaarsemate teoste kõrval arastasid suurt huvi BBC tellimisel valminud nüüdismuusikateosed ja samuti vähem tuntud varasemast ajast pärit teosed, mis toestab publiku usaldust "BBC Promsi" vastu. Festival läks tänava ajalukku sellegagi, et meeleolukat lõppkontserti dirigeeris esimest korda festivali ajaloos naisdirigent, Baltimore'i sümfooniaorkestri ja São Paolo Riikliku Sümfooniaorkestri peadirigent Marin Alsop.

Titanicu pardal kõlanud viiul läheb näitusele ja oksjonile

Tänava kevadel levis uudis, et leiti üles Titanicu pardal kasutusel olnud viiul. Kuulus pill on 13. oktoobrini väljas näitusele Titanicu muuseumis Põhja-Iirimaal Belfastis, kus kuulus ookeani-aurik omal ajal ehitati. Seejärel pannakse viiul oksjonile, kuhu oodatakse huvilisi üle kogu maailma, eriti pärast seda, kui pilli näidati kolme kuu jooksul Ameerika Ühendriikides ja kus seda käis vaatamas üle 100 000 huvilise. Väidetavalt on tegu instrumendiga, millel mängis Wallace Hartley ehk mees, kes juhtis Titanicul musitseerinud ansamblit. Pärast auriku põhjaminekut leiti uppunud Hartley veest koos selga seotud viiulikastiga. Aastakümneteks kadus pill orbiidilt, kuni see leiti ühelt põõningult Yorkshire'ist. Pärast pikki vaidlusi tunnistati pill autentseks.

Suri Ray Dolby

12. septembril suri 80-aastasena insener, akadeemik ja tõeline audio-entusiast Ray Dolby. Tänapäeval pole ilmselt mitte ühtegi filmi- ega muusikasõpra, kellele poleks mällu sööbinud Dolby nimi, sest see on saanud hea helikvaliteedi sünonüümiks. Ray Dolby oli tuntud insener, kes leiutas müravähendussüsteemi Dolby NR.

Ameeriklasest Dolby asutas oma firma Dolby Laboratories 1965. aastal Londonis. Esialgul töötati analoogsalvestuste müra vähendamiseks nii salvestamisel kui ka taasesitamisel, hiljem aga müravähendussüsteemiga Dolby S, millega saavutati tase, kus heli oli esitusel peaaegu sama puhas kui CD-plaatidel. Ent 1990. aastate algul läksid CDd po-

VARIA

pulaarsuselt kassettidest mööda ja nii ei jõudnud Dolby S saavutada sellist kasutatavust, nagu oli oodatud. Dolby stereosüsteemide arendus ei jäänud seisma analoogsignaali müravähendamise tehnoloogia juurde, vaid tegeldi ka ruumilise heliga (*surround sound*), mida 1970. aastate teisel poolel hakati kinodes propageerima. Ruumilise heli levikule kinodes aitas kaasa “Tähtede sõja” film, mis oma heliefektidega kinnistas “*Dolby Surround*” kvaliteedimärgi edasiste filmide tiitritesse. 1982. aastal jõuti nii kaugele, et sellist helikvaliteeti oli võimalik pakku- da ka koduste videomakkide juures.

Ilmus Berliini Filharmooni- kute plaadiantoloogia

Berliini Filharmoonikud ja plaadifirma Deutsche Grammophon on koostööd teinud sada aastat. See on väidetavalt salvestusajaloo pikim partnerlus. Pika koostöö ümmargu- se tähtpäeva puhul ilmus septembris antoloogia 50 plaadiga, kuhu on kokku kogutud saja aasta vältel Berliini Filharmoonikute DGle teh- tud olulisemad salvestused orkestri pea- ja külalisedirigentidega. Muu hulgas kõlavad mitmed tuntud sal- vestused, nagu Arthur Nikischi 1913. aastal juhutatud Beethoveni Viies sümfoonia, Leonard Bernsteini ainus selle orkestriga tehtud salves- tus ja kuulajate valikus esikohal ol- nud Mahleri Üheksas sümfoonia, Claudio Abbado ja Maurizio Pollini legendaarne Beethoveni Viies klave- rikontsert jm. Kogumikus on terve rida Wilhelm Furtwängleri salvestu- si, 15 albumit Herbert von Karajani ja 7 Claudio Abbado dirigeerimisel, Richard Straussi, Karl Böhmi, Pierre Boulezi, Simon Rattle'i jt juhutatud teoseid. Solistidena on esindatud teiste hulgas Martha Argerich, Anne-Sophie Mutter, Pierre Four- nier, Maurizio Pollini, Magdalena Kožená jt. Ühtlasi tähistatakse selle kogumikuga Berliini filharmoonia 50. aastapäeva, mis on olnud filhar- moonikute kodusaal alates avami- sest 15. oktoobril 1963.

Virge Joamets

Jan Lisiecki.
WPMEDIA.BLOGS.
MONTREALGAZETTE.COM

Leonard Bernstein nimelise auhin- na suurusega 10 000 eurot pälvis Poolas sündinud 18-aastane Kanada pianist **Jan Lisiecki**. Pianistidest on selle auhinna saanud varem näiteks Lang Lang ja Kit Armstrong.

Dirigent **Andrew Litton** nimetati Colorado sümfooniaorkestri muusi- kaliseks juhiks. Praegu tegutseb ta orkestri kunstilise nõustajana ning on Bergeni filharmoonikute peadiri- gent. Littoni loomingulisest tööst on viimasel ajal silma paistnud Rah- maninovi, Prokofjevi ja Mendels- sohni teoste salvestused.

Jaapani viiuldaja **Sunao Goko** võitis Tibor Varga nimelise rahvusvahelise viiuldajate konkursi. Sunao Goko õpib Viini konservatooriumis Pavel Vernikovi juures. Tema võit tekitas pahameelt, sest Vernikov osales konkursi žüriis. Konkurss toimus augustis Šveitsis ning 24 osavõtja hulgas jõudis finaali ka Eesti viil- daja **Mari Poll**.

Viini kontserdimaja uus juht Matthias Naske teatas, et kontserdi- maja on peaaegu pankrotis, sest kuueteist aasta jooksul pole toetused kontserdimajale suurenenud. Viini kontserdimaja eelarve on praegu umbes kuue miljoni euroga miinu- ses.

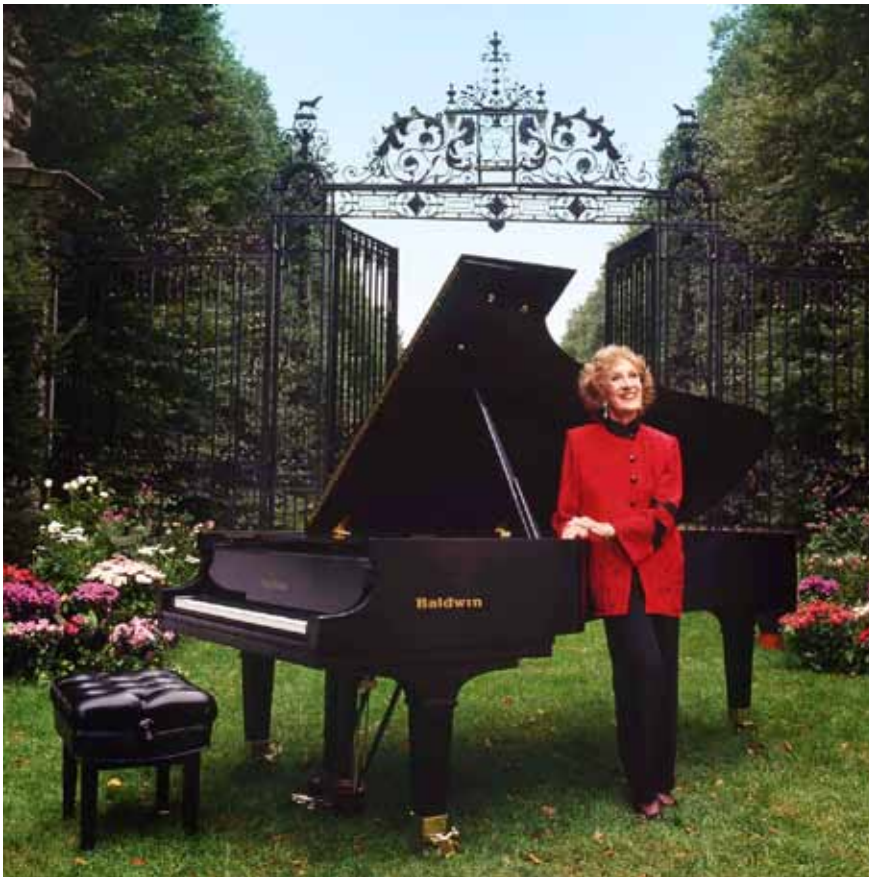
Argentina sopranit **Florencia Fabrisit** tabas keset Giuseppe Verdi Reekviemi ettekannet San Juanis äge haigushoog. Fabris tundis end halvasti juba ettekande keskel, ent lah- kus lavalt alles pärast teose lõppu. Kahe päeva pärast 38-aastane laul- janna suri.

IVO HEINLOO
jazzikriitik

Lahkus Marian McPartland (1918–2013)

20. augustil suri üheksakümne viie aasta vanuselt USA pianist ja legen- daarsete jazzisaadete autor Marian McPartland. Tema saade “Piano Jazz” oli USA avalik-õigusliku ring- häälingu NPR eetris esimest korda 1978. aastal ning sellest sai üks pi- kaealisemaid muusikasaateid kogu maailmas. Kolmekümne kolme aas- ta jooksul, mil McPartland saadet juh- tis, tegi ta intervjuusid ja musitseeris sa- dade USA jazzmuusikutega, enamjaolt pianistidega. 2011. aastal läks McPartland pensionile, kuid saade jät- kub nime “Piano Jazz Rising Stars” all praegugi. McPartlandi enda elulugu on värvikas. Ta sündis Inglismaal. Teise maailmasõja ajal kohtus ta Chicago jazzi suurkuju ja oma tulevase abikaasa Jimmy McPartlandiga ja kolis Ühend- riikidesse. Aastatel 1952–1960 oli ta New Yorgi klubi Hickory House resi- dentmuusik ja mängis koos paljude tunnustatud Ameerika jazzmuusikute- ga.

McPartlandi on nimetatud pioneeriks naisjazzmuusikute seas, kuid eelkõige seostatakse teda ikkagi saate- ga “Piano Jazz”. Seda programmi väi- sanud külaliste nimekiri on muljet- avaldav. Peamiselt on seal astunud üles *mainstream*-jazzi pianistid, kuid ka üksikud pop- ja rockmuusikud (Alicia Keys, Norah Jones), *free jazz*'i esindajad (Matthew Shipp, Cecil Taylor, Paul Bley) ja meelelahutus- tööstuse staarid (nt filminäitleja Clint Eastwood). Intiimseid, sõbralikus ning sundimatus õhkkonnas kulge- nud ja ka muusikakaugemale inime- sele huvi pakkuvaid vestlusi ilmesta- sid klaveriduod, kus McPartland esi- tas koos külalistega jazzistandardeid, kuid ei oelnud ära ka katsetustest va- baimprovisatsiooni vallas. Saade sai alguse ajal, mil jazz oli sattunud pea- letungiva elektroonilise muusika ja rocki surve all teatavasse kriisi. See

Marian McPartlandi ilus elu klaveriga.
FOTO INTERNETIST

oli McPartlandi sõnul ka üks põhjus, mis ajendas teda konservatiivse hoia-kuga ja hariva eesmärgiga jazzisaadet looma. Saated on internetis kättesaadavad ning soovituslikud kõigile, kes tunnevad huvi jazz'i ajaloo vastu.

Ekstsessid Keith Jarretti kontserdil Itaalias

Selle suve suurimate "kollaste" jazziuudiste hulka võib arvata Keith Jarretti naasmist Perugiasse, Umbria jazzifestivalile, kus ta korraldas publikut ja kontserdipaika solvavate väljaütlemistega 2007. aastal skandaali, mille järel festivali juhid teatasid, et ei soovi Jarrettit edaspidi oma programmis näha. Aga aeg parandab haavad. Umbria festivalil (nagu majandusraskustes Itaalia üldse) pole viimastel aastatel olnud parimad ajad ning sel aastal, mil ühtlasi möödus kolmkümmend aastat krestomaatilise

Standards Trio sünnist, kutsuti Jarretti trio festivalile tagasi. Huvitaval kombel ei möödunud aga ka seekordne kontsert skandaalita. Kuigi Jarretti kontsertidel on pildistamine olnud alati rangelt keelatud, leidub tänapäevases tehnoloogia-sõltuvuses maailmas ikka inimesi, kes seda keeldu eiravad, kas teadmatuses või provotseerival eesmärgil. Enamik 7. juuli kontserdist toimus pianisti palvel täielikus pimeduses ning Jarrett olevat korduvalt ähvardanud esinemise pooleli jätta. Keith Jarretti äärmine nõudlikkus publiku suhtes iseloomustab teda juba aastakümneid. Teda võib endast välja viia väiksemgi kõhatas, fotoaparaadi välklambist rääkimata. Ühelt poolt võib ajaloo üht säravaimat ja kalleimat jazzmuusikut mõista, sest ta on kannatanud mitmesuguste terviseprobleemide, sealhulgas kroonilise väsimussündroomi all. Teisalt tekitavad säärased tavaliseks

muutunud intsidendid küsimusi artisti ja publiku vastutusest, õigustest ja kohustustest.

North Sea Jazz Festival premeeris Anat Cohenit

Sel suvel 38. korda toimunud North Sea Jazz Festival annab igal aastal välja kontserdikorraldaja ja muusikaajakirjaniku Paul Acketi nimelist auhinda, millega premeeritakse karjääri alguses olevaid andekaid jazzmuusikuid. Tänavu sai väärrika autasu Iisraeli muusik, kriitikult korduvalt parima jazzklarnetisti nimetuse pälvinud Anat Cohen. Auhinnaga kaasneb 5000 euro suurune preemiaraha. Varasemad võitjad on olnud Craig Taborn, Arve Henriksen, Christian Scott, Stefano Bollani, Adam Rogers, Gianluca Petrella, Conrad Herwig ja Ben Allison. Anat Coheni kõrval märgiti seekord ära ka New Yorgi pianisti Kris Davise ja Hollandi pianisti Wolfert Brederode saavutused.

Klarneti- ja saksofonimängija ning helilooja Anat Cohen on pärit muusikalisest perekonnast. Ta mängib tihti koos oma venna, trompetimängija Avishai Coheniga, kes on kuulsas kontrabassisti nimekaime. 1996. aastal siirdus Cohen Ameerikasse, kus elab ja töötab siiani. Tema värskem album kannab nime "ClaroScuro". Cohen tunneb end koduselt erinevas kontekstis ja tema muusikas on nii Brasiilia kui ka juudi muusika elemente.

Kyoto Prize Cecil Taylorile

Kyoto Prize, mida annab Jaapanis kunstide, filosoofia ja teadussaavutuste vallas välja Inamori fond ja mille tähtsust on võrreldud Nobeli preemiaga, läks muusika valdkonnas tänavu maailma ühele olulisimale jazziuendajale, pianistile ja heliloojale Cecil Taylorile, kes astub selle väärrika autasu saamisega samasse ritta selliste tunnustatud 20. sajandi komponistidega nagu John Cage, Iannis Xenakis, György Ligeti, Pierre Boulez ja Witold Lutoslawski. Taylorit on peetud üheks *free jazz*'i alusepanijaks. Kaheksakümnendates eluaastates pianist jätkab terviseprobleemide kiuste kontsertide andmist.

FOTO LEE BROMFIELD / EMI

Natalie Dessay

kolmkümmend kolm aastat kõrvalepõiget teel sõnateatrisse

TUI HIRV
laulja

Maailma kuulsamaid lauljaid, prantsuse sopran Natalie Dessay hakkab otsi kokku tõmbama. Ooperilaval on ta erandlik, kuna tajub seda žanrit eelkõige kui teatrit, mitte žestidega illustreeritud vokaal-instrumentaalsuurvormi. Olles lauljana igati laitmatu ja pika rollinimistuga, on

ta nüüd 48-aastaselt võtnud suuna sõnateatritele. Järgnevalt väike valik nendest otsustest tingitud sõnavõttudest Ameerika ja Prantsuse meedias.

“Mul oli õnne alustada seda teekonda ajal, mil anti võimalusi noortele prantsuse lauljatele. Sain ruttu löögile suurtes ooperimajades ja jätkasin samal

ajal ameti õppimist väiksemates. Tunnen kaasa neile, kes alustavad praegu: konkurents on väga tihe.”

Dessay läheneb erakordselt sügavuti dramaturgilistele võimalustele, mida ooper pakub: “Ma ise olen eluaeg tahtnud sõnateatris mängida. Hea öelda, et teater ja ooper on üks ja seesama, aga

Prantsuse koloratuursopran **Natalie Dessay** (s 1965) kerkis rahvusvahelisele areenile 1990. aastatel. Lõpetanud Bordeaux' konservatooriumi, võitis ta esimese preemia France-Telecomi konkursil "Les voix nouvelles" ning liitus seejärel Pariisi ooperi andekatele noortele lauljatele mõeldud treeningprogrammiga "L'École d'art lyrique". Viini Riigiooperi rahvusvahelise Mozarti-konkursi võit 1991. aastal tõi kaasa hulga kontserdipakkumisi ja Mozarti kontsertariate salvestuse EMlle.

Dessay leidis kiiresti rakendust maailma juhtivates ooperiteatrites. 1992. aastal debüteeris ta Olympia rollis Offenbachi "Hoffmanni lugudes", aasta hiljem arvati ta Viini Riigiooperi koosseisu. Metropolitan Operasse avas 1994. aastal tee Fiakermilli roll Richard Strauss'i ooperis "Arabella". Järgnesid Öökuninganna Aix-en-Provence'i festivalil ja nimiroll Delibes'i "Lakmé's" Pariisi Opéra-Comique'is. 1996. aastal lisandusid Dessay repertuaari Strauss'i "Vaikiv naine" koduteatris Viinis, Stravinski "Ööbik" Pariisis Châtelet' teatris Pierre Boulez'i juhatusel ning Ophelia Thomas' "Hamletis" Genfi ooperis. Järgnesid Offenbachi "Orfeus põrgus", Bellini "La Sonnambula", Massenet' "Manon" ning Susanna Mozarti "Figaro pulmas". Dessay on peensuseni välja arendanud Bellini ja Donizetti kangelannade lavakujud, olgu need koomilised ("Rügemendi tütar") või traagilised ("Lucia di Lammermoor").

see ei ole kaugeltki tösi. Ooperis kõneleb muusika sinu eest, teatris tuleb kõik ise otsast peale leiutada." Dessay alustas õpinguid lavakunstikoolis. Laulja sai temast poolkogemata: ühes õpilastükis oli vaja laulda ja rahvas leidis, et tal on ilus hääl. Seesama ilus hääl, liikuv ja helisev, tõi talle 1990. aastate alguses rahvusvahelise tuntuse esialgu koomilistes osades: Zerbinetta Richard Strauss'i "Adriane Naxosel" ja Olympia Offenbachi "Hoffmanni lugudes". Järgnesid draamatilisemad osad: nimiroll Donizetti

Teha suu lahti lihtsalt selleks, et toota kvaliteetset tooni, on jube igav. See mind ei huvita. Ooper on minu jaoks meedium, mille abil väljendada tundeid ja kehastada karaktereid.

"Lucia di Lammermooris", Ophelia Thomas' "Hamletis" ja Violetta Verdi "La traviatas". Kõlab, nagu oleks Dessay kõikvõimas, aga isegi tippudel on omad piirangud ja A-klassi teatrites ollakse rollijaotuses äärmiselt täpsed. "Tahaksin näiteks laulda Blanche'i Poulenci "Karmeliitide dialoogides", aga see ei sobi minu häälele," ütleb Dessay. "Väikeses saalis tuleks see kõne alla, aga mitte suures. Olen laulnud Mélisande'i väikeses majas, aga Metropolitanis ma seda ei teeks. Mul oli väike hääleke, ma pidin looma kombel tööd rügama. See oli minu jaoks ainuke võimalus pääseda ruttu lavale mängima. Mulle on alati öeldud, et mul on ingli hääl, aga ma ise olen nõid. Mida vanemaks ma saan, seda enam see kontrast süveneb. Mulle ei ole enam midagi laulda jäänud. Kõige rohkem on Dessay'l kahju, et tal jäi laulmata Bergi Lulu. "Mul ei hakanud hammas peale," ütles ta. "See on hirmus pikk. Ma ei loe teab mis hästi nooti ja absoluutset kuulumist mul ka pole. Mul oleks selle äraõppimine kaks aastat aega võtnud." Septembris laulab Natalie Toulouse'is oma viimase Manoni. Võib juhtuda, et see on tema viimane ülesastumine ooperilaval üldse. "Täitsa tõenäoline," leiab Dessay. "Toulouse'is ma alustasin, ooperikooris. Ma olin siis lavakunsti tudeng. See oli mu tõeline kirg. See on siiani mu tõeline kirg. Kõik seni on olnud kõigest kolmkümmend kolm aastat kõrvalepõiget algsest eesmärgist."

Dessay kõrgvormi otsustas jäädvustada prantsuse režissöör Philippe Béziat dokumentaalfilmiga "Traviataks kujunemine". See ebakonventsionaalne pilk tööprotsessile käsitleb neid nelja nädalat proove, mis läks 2011. aasta Aix-en-Provence'i festivali "Traviata"-lavastuse ettevalmistamiseks. Film on palju enam kui klassikalise muusika austajatele suunatud lavatagune seiklus. Puuduvad jutustaja, intervjuud osatäitjatega, klipid esietendusest, etendusejärgsed muljetamised garderoobi ukse taga. Béziat käib lavastaja Jean-François Sivadier' kannul, kes annab lavastusmeeskonnale edasi

oma nägemust "Traviatast". Suhtluses lauljatega on Sivadier konkreetne ja inustav. Mida aeg edasi, seda tõepärasemaks ja tihedamaks muutuvad Kameeliadaami kired ja kannatused. Kui Natalie Dessay käest küsida, kuidas Sivadier'ga töötamine tema kontseptsiooni Traviata rollist mõjutab, vastab ta: "Ma ei mõtle nendes terminites. Ma tahan selle teekonna iga kord uuesti läbi teha, läbi kellegi teise kontseptsiooni. Endal mul kontseptsiooni ei ole. Kui oleks, lavastaksin ma ise oopereid. Mina olen ainult materjal lavastaja käes."

Sivadier' "Traviata" on minimalistliku teatri õpikunäide. Rekvisiitidest on laval ainult mõned padjad, paar lihtsat puust tooli, laud, mõned lühtrid, pisut karda, paberiräbalad, mis meenutavad kuivanud puulehti ja veeklaas, kuhu on torgatud üksainus kameeliaõis. Eten-dused toimuvad Théâtre de l'Archevêché vabaõhuteatris, kus lavastuse enda helidega segunevad kõuemürin ja vihmapladin. Režissöör loobub perioodiliselt proovide helitaustast ja asendab selle vaikusega. Tulemus on sugestiivne, moodne ja viimistletud.

"Teha suu lahti lihtsalt selleks, et toota kvaliteetset tooni, on jube igav," ütleb Dessay. "See mind ei huvita. Ooper on minu jaoks meedium, mille abil väljendada tundeid ja kehastada karaktereid." Filmis "Traviataks kujunemine" töötab ta tühjal laval treeningpüktes ja kuulab keskendunult, kuidas Sivadier avab peategelase luhtuma mõistetud romansi psühholoogilist allteksti. "Selles dokumentaalfilmis näeb, mida suudab saavutada suurepärase lavastaja, kes oskab juhtida sind tegelaskujuni," kommenteerib Dessay. "On oluline, et lavastaja seletaks, mis tal vaimusilmas on, ja jutustaks lugu sulle uuesti ja uuesti üle; kõik need üksikasjad ujuvad etenduse käigus uuesti pinnale ja kajastuvad sundimatumas mängus. Sivadier suudab jutustada lugu, seda teatud moodi tõlgendada ja panna meid vastavasse situatsiooni, nii et meie saame samal ajal näidelda ja olla oma näitlemises vabad. Ta viib meid vähe-

Elegantsi pole Dessay'l vaja olnud õppida, see on tema loomumane pärisosa.

FOTO SIMON FOWLER

haaval selleni, mida ta meilt ootab, enast liigselt kehtestamata. Ta usaldab meie instinkte. Mulle väga meeldis, kuidas ta aitas mul leida õiget häälestust aariale, mis algab *E' strano* – küll on kummaline. See eelneb aariale vahetult ja seda on väga keeruline ellu viia. Aaria on väga tuntud, mis tegi mu ebakindlaks. Ma ei osanud näitlejana sellele läheneda. Ja mis ta mulle ütles: “Mängigi seda asjaolu, et sa seisad publiku ees ja see ongi kummaline. Esita seda situatsiooni täht-tähelt, ära vaeva oma pead

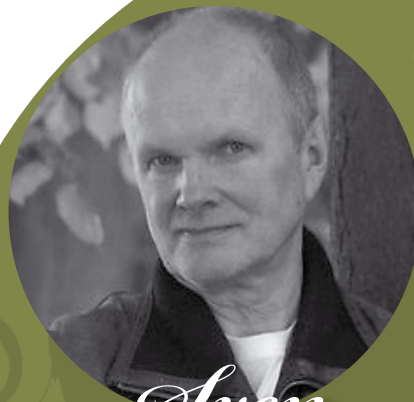
sellega, kes on Traviata, mis ooperi selles punktis toimub ja mis selleni viis.” Ta käskis mul selles ajahetkes laval isennast mängida, mis lahendas minu jaoks situatsiooni korrapealt.”

1990. aastatel tegutses Natalie Dessay ka kontsertlauljana. Pärast viieteist aastat pausi võttis ta pianist Philippe Cassardi agiteerimisel ette Debussy laulud, nende seas neli helilooja seni avaldamata noorpõlvepala. “See on ühe varem alustatud projekti jätk,” jutustab Dessay. “Pianist Ruben Lifshitz tutvus-

tas seda repertuaari mulle 1990ndatel. Kahjuks tekkisid mul siis häälepaelte sõlmed ja kui need paranesid, oli Ruben otsustanud mängimise lõpetada. Mitmed pianistid on teinud ettepaneku see töö uuesti ette võtta, aga keegi neist ei tulnud sellise jutuga nagu nüüd Philippe Cassard: “Siin on sulle noodid, homme hakkame salvestama!” Kõigi mu salvestuste puhul on olnud vaja, et kellelgi teisel jaguks tahtmist kahe eest!” Pianist Philippe Cassardi sõnul on Dessay interpretatsioonistiil lähedasem paremale

osale prantsuse šansoonist, kontrastiks tõusiklikule manerismile, mis sellele muusikale põlvkondade jooksul osaks on saanud. Elegantsi pole Dessay'l olnud vaja õppida, see on tema loomuomane pärisosa. Kummalisel kombel ei tunne Dessay end aga klaveri kõrval kaugeltki nii mugavalt, nagu võiks arvata. "Kui kõrvale jätta Debussy, keda ma jumaldan, siis ei tunneta ma soololauluga sama suurt sugu- lust kui mõned mu kolleegid. Ma omandan asju rohkem läbi keha kui mõistuse. Soolokontserdi vorm on mulle hirmutav. Ma eelistan olla natuke vähem alasti ja natuke rohkem inimeste keskel, nagu teatris või ooperis."

Alliktekstide autorid: **Sean Martinfield** (*San Francisco Classical Music Examiner*), **Hugh Hart** (*San Francisco Chronicle*), **Mike Silverman** (*The Associated Press*), **Thierry Hillériteau** (*Le Figaro*), **Renaud Machart** (*Le Monde*), **Philippe Noisette** (*Art Lyrique*)

Sven Grünberg

EESTI MUUSIKANÕUKOGU PREEMIA

Heliloomingu preemia

"Ma ei nimetaks oma muusikat akadeemiliseks muusikaks. Pigem eristaksin heakõlalist ja dissoneerivat muusikat. See terminoloogia hakkab tasapisi ka juurduma. Mitte et mu muusikas dissonantse ei oleks, on küll, aga meeltesegaduse tekitamist, mida akadeemilises muusikas liigagi, minu muusikas ei ole. Kõik mängivad ju mõjususe peale. Aga negatiivne mõjub alati tugevamalt. Väga kerge on filmis mängida pätti ja kaabakat, aga ülimalt keeruline on mängida pühakut.

Helilooja peab endale selgeks tegema, kas tema jaoks on esikohal isiklik mõjule pääsemine või teiste inimeste aitamine. Esimesel juhul sa ajad inimestel lihtsalt päid segi, teisel juhul suunad neid headuse ja tarkuse poole."

Postimees 31. mai 2013

Tiia Järg

EESTI MUUSIKANÕUKOGU PREEMIA

Preemia muusikaelu jaoks olulise ja silmapaistva tegevuse eest

Tiia Järgi teavad kõik Eesti kõrgharitud muusikud. Tema valvsa pilgu alt on alates 1976. aastast läbi käinud kõik meie muusikakõrgkoolis õppinud muusikud. Sellele eelnenud aega õpetajana Hiiumaal on Tiia Järg meenutanud nii: "Sellest ajast tean, mida tähendab olla tõeliselt kaugõppes; üksikul saarel, kui jää ei kanna ja praam ei käi, postist rääkimata.

Noorena peaks igal inimesel olema selline üksiolemise aeg. Nii tekib vastutustunne ja teadmine, et just sinu töö on oluline, sest keegi teine seda ära ei tee." See mõte läbib punase niidina kogu Tiia Järgi tegevust, kes on aastakümneid ajanud "eesti muusika asja". "Meie klassikute juubelid ei ole ükski minust mööda läinud, ikka on tulnud midagi teha. On puudunud võimetus öelda, et füüsiliselt ei jaks."

Scripta Musicalia nr 2 1990

Andres Mustonen – tahte triumf

KRISTEL PAPP
muusikateadlane

Andres Mustonen on plahvatusliku energiaga muusik, kelle vanakumatu tahe ja ideed on aastakümneid mõjutanud meie vaimuelu, avardanud arusaamu muusikast ning selle tegemisest. Isegi kui arvad, et oled karastatud kuulaja ja Mustonen ei üllata enam nii kergesti, oskab ta ikka teosesse puhuda mingi uue hinguse, olemata seejuures krampplik originaalitseja. Juuni algul Jeruusalemmas Iisraeli festivalil kogesin, kuidas Mustonen koos Hortus Musicuse ja kooriga Latvija publikut hämmastas, positiivselt jahmatas ja siis täiesti enda poole võitis. Just tema – ja mitte keegi varem festivali 52-aastasest ajaloos – tuli mõttele koostada kava teemal “Püha linn”, on ju Jeruusalemmale läbi aegade pühendatud kaunist muusikat. Nii kõlas Mustoneni kontserdil helitöid alates renessansist ja lõpetades tänaste autoritega, nagu John Tavener, Josef Bardanashvili ja Andres Uibo. Kontrastprintsipiina, mida Mustonen näib meelsasti kasutavat, näitamaks nähtuste eri külgi ja muutumist, kõlas selle läbilõike sees ka heebrea viise, populaarseid laule, mida kuulajad isegi kaasa oskasid laulda. Üks Iisraeli juhtivaid kriitikuid kirjutas hiljem, et sellist kontserti pole kogu festivali ajaloos olnud, ja seda võime täiesti uskuda, tundes 1. septembril 60-aastaseks saanud Andres Mustoneni iseloomu. Samasugust kvaliteeti kuulsin Mustoneni ja Hortuse esinemises Schleswig-Holsteini muusikafestivalil Pronstorfis, mille retsensioonis nimetas üks saksa kriitik teda “kuradiiuldajaks”. Septembris esines Hortus Musicus juba eesti muusikale pühendatud festivalil Usedomis.

Andres Mustonen tänavu suvel Jeruusalemmas kontserdiks valmistumas.
FOTO HARRY LIIVRAND

Õnneks on juba 19. sajandi lõpust alates säilinud helisalvestisi, mis näitavad, et interpretatsioonis pole üht tõde, keegi ei saa postuleerida seda, mis on õige, sest kõik on muutumises.

Kuidas, kellena sa end praegu tunnend?

Olen igavene otsija, teelolija, see hoiab mind erksana. Olla loominguline ja muutuda – see mõttelaad ei väsita, vaid loob uut. Minu esimene muusikaline ärkamine langes muusikakeskkooli aega, kui õppisin tundma kuuekümnendate aastate Lääne-Euroopa avangardi. Nii et mitte Šostakovištš ega Prokofjev, vaid radikaalselt uus. Alles nüüd, kolmnelikümne aastat hiljem on need kaks mu kontserdikavades kindlalt sees. Tollal olid huvide keskpunktsid suured uuendajad Stockhausen, Cage, Ligeti ja *happening*’ide korraldamine. Sellest ajast peale olen kaasas käinud ka Pendereckiga ja tema muusikalise keele muutumisega avangardsest romantiliseks, mahlerlikuks. Siiski pole tollase avangardmuusika esitamine praegu minu tegevuse põhiliin.

Suur vaenlane on keskpärasus, vaimne leigus. Keskpärasus hoiab keskpärasest – sealt tekibki vaimne stagneerumine.

Kuidas oli võimalik 1960ndatel lääne uusima muusikaga kursis olla?

Ma arvan, et üheski süsteemis pole võimaluid asju, nende kättesaamine sõltub soovija intensiivsusest ja tahtest. Kõik sidemed, isiklikud tutvused pandi mängu, et olla kursis sellega, mis toimub välismaal. Hiljem hankisime samasuguse fanatismiga vanamuusika materjale ja pille Hortus Musicusele. Kui keegi mu tuttavatest pääses piiri taha, palusin sealt endale kaasa tuua ühe plaadi tollase avangardmuusikaga. Olin just saanud 15-aastaseks, kui mul õnnestus sõita kuulama muusikafestivali “Varssavi sügis”, mis oli ida ja lääne avangardi kohtumispaik. Tutvusin seal isiklikult selliste uue muusika juhtkujudega nagu Lutosławski, Penderecki, Stockhausen, elasin kaasa *happening*’idele...

Nüüdismuusika ja eksperimenteerimise juurest oli loomulik minna varase muusika juurde, kunstmuusika alguse, ühehäälsuse juurde. Kuuekümnendate avangardheliloojad andsid oma teostega palju uut, nad olid kreatiivsed, aga hävitasid sealjuures olulise osa muusika olemusest: meloodia, harmoonia (polüfoonia), rütmi. Kui helilooja võtab ainult ühe nendest komponentidest aluseks, on ka hea, ent täiuslikus teoses on need kolm üheskoos olemas. Nii on see keskaja muusika ja eriti just renessansis – rütmikus, meloodia, polüfoonia. Ja muidugi on muusikakunsti oluliselt mõjutanud vanad kultuurid, eriti juudi muusika – sünaagogaalul. Minu arusaamine sellest mineviku ja oleviku muusikalisest rikkusest muutub kogu aeg.

Üheksateistkümnendaastaselt asutasid varajase muusika ansambli Hortus Musicus, mis oli meie muusikaelus ju ka avangardne samm, ehkki mineviku muusika suunas.

Hortuse asutamine andis mulle võimale ennast väljendada, lavalise isiksuseks kasvasin koos Hortusega. Me olime tihedalt seotud ka uue muusikaga – Sumera, Kangro, Tüür on loonud

Hortuse teoseid nagu ka Pärt oma just 1970ndate aastate keskel kristalliseerunud *tintinnabuli*-stiilis.

Edaspidi Hortuse repertuaar laienes, 1980ndatel hakkasin pöörduma ka suurvormide poole. Oma põhitugevuseks, sisemiselt kõige olulisemaks, pean ikka vaimulike suurvormide ettekandmist, nende, mis on loodud vahemikus barokist romantismini, eriti aga praeguste. Mulle on lähedased need heliloojad, kes sellist muusikat kirjutavad ja kelle teostes need kolm komponenti, millest enne rääkisin, on olemas: Kantšeli, Gubaidulina, Silvestrov, Tavener, Górecki, Penderecki. Siia võiks lisada ka Ligeti ning Glassi.

Minu loomus on olla avangardist, eksperimentaator, selle osakaal isegi suureneb. Ma ei tunne end vana maestrona, vaid olen noor kunstnik. Julgen öelda, et olen palju teinud midagi uut, mis alles hiljem hakkab leviema. See, mis on praegu peavool, on minu jaoks vana. Varase muusikaga tegelemine oli edasivaatamine, sest sellega avanes meile täiesti uus muusikaline maailm.

Mida tähendab sulle interpretatsioon?

Kunstiteosed taluvad esteetilise lähene-mise muutumist interpretatsioonis. Ülim nähtus on Johann Sebastian Bach – tema teosed justkui üldse ei reageeri ajale. On ka teisi selliseid helitöid, näiteks Mozarti ja Verdi reekviemid, mis on nagu meie aja muusika.

On ohtlik takerduda “akadeemilisse musitseerimisse”. Akadeemilisus tähendab minu jaoks stagnatsiooni, trafaretti. Mingid jõud nagu muretseksid selle pärast, et kõik oleks samasugune – mina aga olen teistsugune ja just see on aidanud kaasa rahvusvahelisele karjäärile. Õnneks on juba 19. sajandi lõpust alates säilinud helisalvestisi, mis näitavad, et interpretatsioonis pole üht tõe, keegi ei saa postuleerida seda, mis on õige, sest kõik on muutumises. Suur vaenlane on aga keskpärasus, vaimne leigus. Keskpärasus hoiab keskpärasest – sealt tekibki vaimne stagneerumine. See on minu jaoks igav maailm, selles ma ei taha olla.

Aga sa ju teed koostööd paljude akadeemiliste orkestritega, interpreetidega? Oma juubelikontserdil [31. 08. – Toim.] juhatasid Estonia kontserdisaalis Moskva orkestrit Novaja Rossija.

Moskva konservatooriumist välja kasvanud interpretatsioonistiili peetakse sageli betoneeritud maailma väljenduseks, mis kuulutab ainult üht jäika tõe. Olen dirigeerinud Moskvas standardrepertuaari, aga arvan, et mul on õnnestunud sinna ka kõige rohkem värskest sisse tuua. Mulle on orkestrandid jätanud pärast kontserti kirjakesi, sellelt samalt Novaja Rossijalt sain niisugused read: “Südamlik tänu Teile muusikas rõõmu avastamise eest. Teiega koos musitseerimine on elu oma parimais ilminguis... Aitäh lootuse eest.” Mulle on öeldud, et mul on selgelt oma vaade nendele teostele – sellele aitavad kaasa ka kogemused eri muusikastiilidest, millega tegeled.

Kõigi orkestritega on võimalik mängida ja igasugust publikut on võimalik kaasa haarata. Kui esitame kunstiteost saajaprotsendilise pühendumisega ning kõik koos samas võtmes, siis mõistab ka publik seda meie võtmes. Lavale minnes tundub mulle alati, et saalis on väga

head, emotsionaalsed inimesed, erinevus on ainult selles, et on paiku, kus sind juba teatakse, ja paiku, kus sind alles õpitakse tundma,

Ooperiga oled seni suhteliselt vähem tegelnud, Estonias juhataksid Händeli "Julius Caesarit" ja kuuldavasti on varsti plaanis ka "Rinaldo". Mis edasi?

See, mida veel oma tegevusse rohkem ootaksin, ongi ooperid, näiteks Verdi, Leoncavallo, Puccini. Mulle on öeldud, et mu interpretatsioonil on ooperlik olemus. Võibolla polnud asjatu istuda kuueaastaselt Estonia teatri treppidel ja etendusi vaadata? (Mu ema töötas teatris.) Ooperi ettevalmistamine on pikk protsess, selleks peab varuma rohkem aega, mida ma aga meelsasti teeksin.

Vahel kasutatakse inimese teekonna kohta sõnu "kujunemine", "arenemine", "on saavutanud selle". See on imelik, sest näiteks Picasso või Rembrandti noorpõlv-pildid on geniaalsed, nagu ka nende hilised tööd. Lihtsalt nende loojad on muutunud, mitte arenenud paremaks. Penderecki varased teosed on sama väärtuslikud kui hilisem muusika, rääkimata sellistest klassikutest nagu Vivaldi, Bach, Mozart. Võib öelda, et muutub esteetika ja seal ei ole õiget ega valet, on vaid kunstniku asi seda mõista, muuta, mõjutada. Oma vaimseteks eeskujudeks pean organisti ja varajase muusika tundjat Hugo Lepnurme ning hiilgava mälu-ga heliloojat Heimar Ilvest, kes tutvustas ja analüüsis vanamuusikat. Nad olid kaks väga erinevat isiksust, aga mõlemalt sain nooruses tohutu vaimse pärandi.

Sinu esinemistes võib alati tajuda tohutut energiat ja väsimatust.

On tähtis, millest tuleb inspiratsioon, jõud. Kas kunstnik saab seda konfliktidest, kaklustest? Või hoopis armastusest, avatusest, harmooniast – arvan, et just sellest sünnib kõik, see tuleb Jumalalt. Siis kaovad ka kivid eest, vahel on vaja neid küll nügida, aga üldiselt veerevad nad ise teelt kõrvale. Aga sa pead ise olema veendunud oma sammu õigsuses ja pead olema valmis muutuma. Iga hommikuga algab uus päev ja algab midagi uut.

Tallinna Kammerorkester

EESTI MUUSIKANÕUKOGU PREEMIA

Interpretatsioonipremia

"Kahtlemata on TKOsse juba selle väiksuse tõttu sisse kirjutatud mingi särtsakus, mis sel kontserdil ka tõeliselt kasutust leidis."

"Teades, et TKO naasis äsja nädalalase Venemaa turneelt, pani imestama, millise väljatootatuse astmeni ja detailideni jõuti nii lühikese ajaga.

Dirigent ja solist Dmitri Sitkovetski oskas vajutada "nupule", mis pani orkestri mängima nõnda energiliselt ja intensiivselt. Tahtmatult tekkis võrdlus orkestriga Kremerata Baltica, kes võib alati kõigepealt oma elektriseeritud etteastega."

Sirp 10. jaanuar 2013, 23. november 2012.
Ardo Västriku artiklitest

Galina Grigorjeva

EESTI KULTUURKAPITALI
HELIKUNSTI AASTAPREEMIA

Sügava ja puudutava loomingu eest

Galina Grigorjeva autoristiili üks imetlusväärsemaid omadusi on oskus "kasvatada" meloodilisest lähtematerjalist kristalli selguse ja korrapäraga tekstuure, säilitades intonatsioonikõne psühholoogilise täidetuse – selle "inimhäälsuse". Tema muusikas avaneb metafüüsiline aegruum, mille avarus ja ahistavus, sidusus ja katkendlikkus, kaitsev soojus ja hirmutav kõledus meenutavad meile maailmas olemise kõledust või soojust, pidetust või turvalisust, olemasolemise piina või õnneliku elususe tunnet. Sageli liigub tema muusika otsekui olemise ja olematuse piiril. Enamasti seab see kuulaja vastamisi oma sisemise olemusega, talutab teda läbi süütunde ja kirkastumise. Kõneldes otsekui surma palge ees, omandab see mõnigi kord "viimse tõe" sisendusjõu.

Raamatust "Kaheksa portreed".

Evi Arujärv "Galina Grigorjeva: vene hääl eesti muusikas"

Bluusist saab ehitada ükskõik mida

Intervjuu Andres Rootsiga

MARGUS HAAV
kultuuriajakirjanik

Tänaseks on kõik juba harjunud, et eestlane räpib või raiub death metal'it. Puhas bluus kodumaises interpretatsioonis on aga endiselt midagi eksootilist ja ebaharilikku. Tartlane Andres Roots on oma autentse bluusitunnetusega vaimustanud publikut ja muusikakriitikuid nii meil kui ka mujal.

Andres Roots Roundabout on kahel slaidkitarril ja trummidel tantsulist bluuksi, swingi ja instrumentaalset juurterocki esitav Tartu trio, kuhu kuuluvad slaidkitarristid Andres Roots ja Martin Eessalu ning trummar Raul Terep. Kolmiku uue plaadi "Three!" materjal pärineb Rootsi sulest ning ulatub swingi, rocki ja tangoni välja. Albumit esitleti esmakordselt Eestis Haapsalus "Augusti-bluusil".

"Eks Eesti hip-hop ja metal kipuvad enamasti ikka maakeelsed olema, bluuksi aga on nii, nagu Jüri Rosenfeld omal ajal ütles: "Eesti keeles võib bluuksi teha küll, aga enamasti kannatab siis kas bluus või eesti keel", mõtiskleb muusik. "Mis ei tähenda, et see võimatu oleks, lihtsalt inimhääle varjundid on bluuksis nii kesksel kohal, et soome, poola või hiina keeles bluuksi laulmine ilma rockiks või folgiks minemata on juba kõrgem pilotaaž. Rämp on rütmi-, mitte harmoonia-keskne, nii et seal on lihtsam, ja raskest rockist saigi metal ju siis, kui bluuksitaust asendus Euroopa muusika mõjudega, olgu nendeks siis rahva- või klassikaline muusika."

Mis on bluus?

Prantsuse kultuuriajaloolane Michel Pastoureau seostab oma haaravas raamat "Sinine" saksa romantikute melanhoorse ja lõputute unistuste sinist bluuksiga, selle lihtrahva hulgas 1870. aastate paiku tekkinud aeglase tempo-ga, melanhoorseid hingeseisundeid väljendava muusikaga. Ameerika sõna blues on üle võetud paljudesse keeltesse ja tuleneb sõnaühendi blue devils (sini-sed demonid) kontraktsioonist, mis tähendab melanhooliat, nostalgiat ja masendust.

Ambient-muusika isaks peetav Brian Eno on puhkenud nutma, kui te-

malt küsitakse, mis ambient on. Enamik bluusimehi pidi ka vihastama, kui neilt küsitakse, mis on bluus. Kuidas Andres Roots sellele küsimusele reageerib?

"Red Hot Chili Peppers laulis kunagi: "If you have to ask, you'll never know". Samal plaadil laulsid nad ka Robert Johnsonit...", kõhatab Roots ja lisab, et tunneb hetkel ootamatult tugevat hingesugulust härra Enoga.

Rootsi on kõvasti kiidetud eheda bluusitunnetuse eest ja sellega jääb üle ainult nõustuda. Ta möönab, et vahel tuleb tõesti enne loo alustamist hetkeks silmad kinni panna ja üritada ette kujutada, mis näoga näiteks Muddy Waters

seda lugu mängiks. Just stuudios varitseb teinekord oht keskenduda muusika asemel liigselt tehnilistele detailidele.

Huvitav, kui Andres Roots elaks-oleks aastakese kusagil Ameerika lõunaosariikide sooserval, kas pärast seda plaadistades ilmuksid muusikalisse keelde mingid täiendavad nüansid? "Kindlasti, ja tõenäoliselt ei pea uute nüansside jaoks isegi nii kaugele minema. Kui ma peaksin mingil põhjusel Tartust Tallinna tagasi kolima, kaoks pillimänguisu tõenäoliselt üldse ära," muigab Andres.

Iseküsimus on see, palju Ameerikas enam ehtsat bluuksi veel alles ongi. Aegajalt tundub, et Euroopa bluusiskene on oluliselt suurem. "Alles teda ikka on, kuigi, jah, suulise traditsiooni kandjate põlvkond on nüüd läinud," nendib Roots. "Omaette teema on see, et sealne bluusipublik on peaaesjalikult valge, vananev ja tahab kuulda mitte bluuksi, vaid klassikalist rocki. Euroopa bluusiskene on hetkel kindlasti mitmekesisem ja huvitavam ning võimaldab oluliselt rohkematele pillimeestele talutavat äraelamist."

Bluuksi kolm külge

Andres Roots ei suuda enam kuulata bände, kes käivad ja mängivad üksteisele traditsioonilist bluuksi, ükskõik kui head nad ka poleks. Vanu originaalsalvestusi kuulaks iga kell, aga uusesitust...

"Mitte et ma neid ei mõistaks, vastupidi, ortodoksset bluuksi on väga lõbus mängida ja seda ma Ismo Haavisto ja Steve Lury koosseisudes ka teen, aga kui järjekordne bänd hakkab laval "Stormy Monday" või "Sweet Home Chicagot" vehkima, tuleb küll masendus peale. Teisest küljest on bluus nii rikas, et alatasa avastad midagi uut ja põnevat. Kui julgus ja kujutlusvõime alt ei vea, saab bluuksist ehitada ükskõik mida. Kolmandast küljest on muidugi ka bände, kes põhimõtte pärast teevadki ainult seda, mida varem teatud pole. Seal on oht, et mingeid muusikalisi lahendusi on sada aastat välditud mitte kogemata, vaid põhjusega. Need lihtsalt ei kõla!"

Bluuksi peetakse sageli kurvaks muusikaks, kuid Rootsi kinnitused oli algselt tegemist hoopis peomuusikaga, mida mängiti tantsu ja napsutamise saatteks. Kurvad olid hoopis spirituaal-

Andres Roots ja tema Roundabout.

FOTO LEIF LAAKSONEN

Prantsuse kultuuriajaloolane Michel Pastoureau seostab oma haaravas raamatus “Sinine” saksa romantikute melanhoalse ja lõputute unistuste sinist blusi-ga, selle lihtrahva hulgas 1870. aastate paiku tekkinud aeglase tempoga, melanhoalseid hingeseisundeid väljendava muusikaga.

lid. “Paduminoorsed bluusid on valgete meeste leiutus ja kuuluvad pigem bluus-rocki valda,” selgitab Roots. “Mäletan, seda, kui nägime kooliajal pinginaabriga telekast Gary Moore’i lugu “Still Got the Blues”. Moore’i varasemad rockilood olid meile hästi istunud, aga siis lootsime küll, et me kunagi nii vanaks ei saa, et selline soigumine meile meeldima hakkaks. Veel ei ole saanud!”

Sõnadeta bluus

“Three!” on Andres Roots Roundabouti esimene täispikk instrumentaalalbum ja ühtlasi tõenäoliselt esimene instrumentaalne kitarribluusi album, mis Eestis üldse ilmunud on. CD üheteistkümnest loost on osa varem avaldatud EP-

plaatidel “Electric Dixieland” (2012) ja “Rock House” (2013). Pala “Link to Elmore” kuulutas Prantsusmaa bluesiajakiri Soul Bag mullu hooaja hitiks. Nagu eelmisedki Roundabouti plaadid, on ka “Three!” salvestanud Tartus Asko-Romé Altsoo. Ja kohe torkab kõrva ka see, et uus album on üsna rokokilik.

“Ma arvan, et umbes kolmandas proovis ütles Raul trummide tagant etevaatlilikult, et tema meelest on väga äge, aga see ei ole vist enam bluus,” räägib Roots. “Selle peale leidsin ma, et nii kaua kui meil on endil hea mängida, ei maksa stiilimääratluste pärast muretse-da. Kokku võttes on plaadil swingi sama palju kui rocki. Selles mõttes on plaat väga tugevasti selle konkreetse koossei-

su nägu. Kui ükskõik milline mees välja vahetada, oleks tulemus hoopis teine.”

Rootsi kitarrimänguuskus on ekspertidelt kõvasti kiita saanud. Ise ta enast eriliseks virtuoosiks ei pea ja leiab, et pigem on tõsi see, et meil pole väga palju bluusikitarriste. Lahtistele häälestustele ja slaidkitarrile spetsialiseeruvaid mehi üles lugedes jääb ühe käe sõrmedestki paar tükki üle.

“Kui mina õppisin kuulmise järgi, siis praegu on elu võrratult lihtsam. Tee aga Youtube lahti, otsi mõni asjalikum õpetaja ja anna tuldi!” jagab Roots lahkelt näpunäiteid. “Slaidkitarriga ongi see, et töövõtteid peab nägema. Pika-peale mõtleb ka oma peaga välja, aga kas on tingimata vaja iga kord ratast leiutama hakata? Ja edasi on sama, mis iga uue keelega – kui sõnavara ja grammatika on käes, tuleb vanameistreid tudeerida, et kinnistuks fraaside tegelik ja loomulik kasutus. Tampa Red, Johnny Shines, Earl Hooker, Muddy Waters, Robert Nighthawk, Elmore James, Hound Dog Taylor, Mississippi Fred McDowell...”

Maailma suurim: XXVII Tallinna rahvusvaheline orelifestival

KRISTEL AER
organist

Kas tõesti korraldatakse Eestis maailma suurimat orelifestivali? Kontsertide arvu järgi võibki see nii olla, sest toimus neid ju ligi viiskümmend! Kui festivali eesmärgiks on suurus, siis eesmärk ka täideti. Tavakuulaja, ka paadunud orelifriiki, ei jõua juba ammu kõiki kontserte kuulastada, isegi mitte ainult Tallinnas toimuvaid. Loomulikult saab igaiüks oma maitse järgi valida, keda või mida kuulata. Kuulajaskonda täiendas samuti sel aastal teist korda toimuv noorte orelifestival, noored organistid käisid meistrkursuste kõrval ka hoolega kontsertidel. Samuti olid kohal turistid, kes vähemalt

Tallinnas täidavad rõõmustavalt saale.

Orelifestivali *praeludium*'iks on saanud suur oreliöö, seekord siis 1. augusti ööl. Mõte on väga hea, aga kuulajate jõud vist veidi piiratud. Isegi jõudsin külastada vaid nelja esimest kontserti; üldse ei kadesta esinejaid, kes pidid mängima kell kolm ja neli hommikul!

Maratoni avanud **Andres Uibo** mängitust paelus enim Edgar Arro "Viis kontrasti" ja Igor Garšneki "Kolm seisundit", mõlemale teosele oli oreliil leitud huvitavaid värve. Eriti nautisin **Ines Maidre** ja **Anna Karpenko** esitust. Maidre mängitud eesti orelimuusika kullafondi kuuluvad Peeter Süda, Rudolf Tobiase (neil on muide sünniaastapäev!) ja Alfred Karindi teosed jätsid palju sügavama mulje kui kaas-aegsem muusika, Kjell Mörk Karlsen ning Jan Janca. **Anna Karpenko** esitas läbilõike vene orelliteratuurist, tema mäng oli täpne ja heade tempovalikutega (näiteks Georgi Mušeli Tokaatas). Valeri Kikta looming tundub talle eriti südamelehedane olevat. **Peter van Dijk**, festivali alatine külalisesineja mängis vist ainukesena sel ööl Niguliste väiksemal oreliil erinevate maade orelimuusikat 1713. aasta Utrechti rahu perioodist. Hommiku poole ööd astusid üles veel **Piret Aidulo**, **Denis Kasparovich** ja **Ulla Krigul**. Väga huvitavad olid Niguliste muuseumi direktori **Tarmo Saareti** vaheekskursioonid ja kiriku kunstivarade tutvustus.

Väliskülalised ja kodumaised muusikud

Festivali välisesinejatest tegin valiku. Eriti tahtsin kuulata juba eelmisel aastal esinenud pimedat prantsuse organisti **Jean-Pierre Leguay'd**. Leguay mängis 7. augustil toomkirikus väga läbimõeldud kava. Romantilist poolt esindasid selles Schumann, Brahms ja Vierne, vaheldumisi nüüdisteostega F. M. Helmischrottilt ning improvisatsioonidega. Romantiline orelimuusika, ka prantsuse oma, kõlab Tallinna toomkiriku oreliil suurepäraselt. Esinejal olid pakkuda mõned huvitavad registratsioonid näiteks Brahmsi koraaliele-mängudes, mida siinmail registreeritakse tavaliselt vaiksemalt ning mõtlikumalt, tema mängis aga tuge-

EESTI KULTUURKAPITALI HELIKUNSTI AASTAPREEMIA

Heino Elleri sümfooniade redigeerimise eest

Muusikateadlane Mart Humal on Heino Elleri loominguga tegelnud aastakümneid. Möödunud sügisel oli Eesti muusikaelus suursündmus, kui Tõnu Kaljuste tõi ERSOga ettekandele Elleri kolm sümfooniat. Noodid selleks saadi tänu Mart Humala tööle Elleri sümfooniade redigeerimise ja täpsustamisega. "Kuidas sai teist muusikateadlane?" – "Täiesti juhuslikult. Ajal, mil ma lõpetasin

konservatooriumi klaveri alal, oli koostamisel raamat "Eesti muusika II". Heljo Sepp pakkus mulle selle jaoks Eesti Vabariigi aegse klaverimuusika ülevaate kirjutamist. Olin tollal juba mitut Elleri sonaati mänginud, mis huvi olid äratanud, see muusika oli siis ju tundmata (ka Saar)."

Scripta Musicalia nr 3 1990

*Mart
Humal*

vate keelregistritega ja *forte*'s. Nüüdisaegset atonaalse helikeelega improvisatsiooni võib aga Eestis harva kuulda, seetõttu ei osanud ehk kõik nende professionaalset stiili hinnata. Minu jaoks oli see aga värske tuul kõrge orelikultuuriga maalt, kus improvisatsiooni harjutatakse sama palju kui repertuaarimängu.

Teine väga hea kontsert toimus päev hiljem, samuti toomkirikus, kus esines noor organist ja pianist **Jonathan Scott** Inglismaalt. Interpreet tundus avatud ja rõõmsameelne, kontsert algaski tema alt kirikuruumist tehtud sõnalise tervitusega publikule. Scotti kava oli huvitav, sisaldades nii klassikat (Bachi a-moll Prelüüd ja fuuga, Mendelssohni kolmas sonaat) kui ka vähem tuntud teoseid (Percy Fletcheri "Festival toccata", Tom Scotti "Sesquialtera") ning vahvat seadet Gounod' "Marioneti leinamarsist". Lisaks veel Philip Glass ja lõpetuseks Widori tokaata Viieendast orelisümfooniast. Kuulda oli esineja head manuaali- ja pedaalitehnikat ning nautida võis samuti tema julget ja oskuslikku kõlavärvide kasutust.

Vaid tund aega hiljem samal päeval mängis Nigulistest **Yuval Rabin** Šveitsist,

kava esimene pool väikesel (J. S. Bach, C. Ph. E. Bach), teine pool suurel oreil (Mendelssohn, Franck, Guilmant). Kavas olid tuntud teosed ja organist mängis ära kõik vajalikud noodid, mõni läks veidi mööda ka. Aga ei olnud inspireeriv, muusikas peaks olema ikka veel midagi, mitte ainult noodid ja fraas, mis kuhugi ei vii.

Külalisesinejatest jäi kuulamata **James David Christie** USAst, kes kohalolnute sõnul andis väga huvitava kontserdi, **Edmund Borič Andler** (Horvaatia) ja **Alexander Gorin** (Iisrael). Haigestunud **Mattias Gieseni** asemel esinesid **Ulla Krigul** ja **Peter van Dijk**. Loomulikult said festivalil esineda ka peaaegu kõik Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias hariduse saanud organistid eesotsas festivali korraldaja **Andres Uiboga**, kes lisaks oma orelisümfoonia ettekandega tegi kummarduse kahele tänavusele oreliheliloojale-sünnipäevalapsele, Max Regerile ja Rudolf Tobiassele. Kontsertidega astusid veel üles **Ines Maidre**, **Anna Humal**, noorte orelifestivali juht **Denis Kasparovich**, **Aare-Paul Lattik** ja **Ulla Krigul**.

Noored talendid

Suure festivaliga paralleelselt toimus **II Tallinna rahvusvaheline noorte orelifestival**, mis sisaldas kaheksal päeval toimunud meistrkursusi ning osavõtjate kontserte Tallinna ja Pärnu kirikutes. Noori organiste oli viisteist, neist kuus Eestist, seitse Venemaalt ja kaks Tšehhist. Suurem osa olid 16–19-aastased, kaks noorimat 11-aastane **Andres Naruson** Narvast (õp Tuuliki Jürjo) ja 12-aastane **Alihan Kunduhov** Moskvast (õp Anna Karpenko). Eestit esindasid veel **Arno Gabriel Humal** Tartust (õp Anna Humal), **Aivar Uuk** Keilast (õp Pille Metsson), **Lea Valiulina** (õp Kristel Aer), **Liisa Hiob** (õp Hille Poroson) ja **Andres Liiver** (õp Erika Jefimova) Tallinnast. Noorte festivali huvitavamad kontserdid toimusid Tallinna Jaani kirikus, kus esinesid koos kolm-neli noort talenti ja kava lõpetas meister. Üks selliseid leidis aset 9. augustil, talentideks **Anna Karpenko** õpilased **Alihan Kunduhov** ja **Igor Baranovski** Moskva Gnessimite-nimelisest Muusikakoolist ja G. Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli õpilane **Lea Valiulina**. Mulle meeldis väga noorte moskvalaste orelipuudutus, pehme ja klahvi sisse minev, aga siiski

Kui iseloomustada paari sõnaga XXVII orelifestivali, siis need oleksid suur ja laiahaardeline. Ja kui festival on juba maailma suurim, siis kuhu edasi?

väga selge ja täpne. Kontserdi lõpetas Ulla Krigul oma seadega Schuberti "Lõpetamata sümfooniast". Suur töö on registreerida nii, et orel kõlaks piisavalt huvitavalt, orkestripäraselt. Kuid Ulla Krigul sai sellega hakkama, romantilised teemaarendused hoidsid kuulajaid oma kütkeis kuni viimase noadini.

Galad ja orelirännak

Kuna ma pole eriline galakontserdi-huviline, jäi kuulamata **Bachi "Fuuga-kunsti"** ettekanne 7. augustil Niguliste kirikus. Arvan siiski, et selline mitmetunnine ettevõtmine solistide ja organistide ühistööna oli parem kui lihtsalt Bachi-gala eelmisel aastal, sest tegemist oli ikkagi ühtse teosega. Kindlasti andis erilise mõõtme teose osade sidumine "Johannese ilmutusraamatu" tekstidega. Festivali kavva kuulus veel **Toomas Siitani** "Kurblooline loeng toredate oreli te ävitamisest Paistus ja Helves 1329. aastal". Väga sisukas ja huvitav, tutvustades meie muusikateadlaste hulgas juba levinud mõtet, mis seab allikakriitiliselt kahtluse alla ühe tekstilõigu, mida on tsiteeritud ka paljudes prominentsetes muusikaleksikonides. Ise lugesin seda kuulsat lauset esimest korda Hugo Lepnurme raamatust "Oreli ja orelimuusika ajaloo" (lk 22, Eesti Raamat, Tallinn, 1971; parandatud trükk lk 24, kirjastus Muusika, 1994) ja olgu ta siinkohal ära toodud: 1329. aastal olevat leedulased oma rüüsteretkel purustanud Paistu ja Helme kiriku "toredad oreliid". Hugo Lepnurm on allikana kasutanud Hillar Saha "Eesti muusika ajaloo lugemikku II" (Tallinn, 1940). Toomas Siitan rääkiski lause põhilisest allikdokumentidest, nende ajaloolisest taustast ja ladinakeelse teksti erinevatest tõlgendamisvõimalustest. Organistidele see muidugi eriti ei meeldi, kangesti tahaks ju arvata, et meil on olnud suurem ja võimsam orelikultuur kui tol ajal näiteks Prantsusmaal. Professor Siitan soovitab aga kõnealust fakti ilma kommentaarideta mitte mainida.

11. augustil toimus veel Tallinna orelirännak, kus huvilistele tutvustasid erinevaid pille **Kaarli kirikus Piret Aidulo**, **Nigulistes Tiit Kiik**, **toomkirikus Kadri Ploompuu** ja **Pühavaimu kirikus Kristiina Hoidre**. Samal õhtul sai festival suurejoonelise lõpu. **Klaaspärlimäng Sinfonietta**, kammerkoor **Collegium Musicale** (dirigent **Endrik Üksvärav**), **Ka Bo Chan** (kontratenor) ja **Piret Aidulo** orelil kandsid **Andres Mustoneni** juhatusel ette kõigepealt J. S. Bachi kantaadi "Geist und Seele wird verwirret" BWV 35. Siin on orelipartiis palju kiireid ja keerukaid soololõike. Piret Aidulo hoidis neid orkestriga korralikult koos, vaid paaris kohas tuli ette ehk vahemaast sõltuv väike tempoline lahkuminek või siis istusin ma liiga oreli lähedal. Kavas oli veel Andres Uibo eelmisel aastal koorile ja keelpilliorkestrile kirjutatud "Ave Maria" ja John Taverneri sugestiivne "Palve Jeruusalemma pärast", kus kammerkoori naishääled kõlasid eriti sisendusjõuliselt ning hea kõlaga. Orelifestivali viimase kontserdi viimane teos oli aga esiettekanne, kontsert viiulile ja orkestrile ühelt Andreselt (Uibo) pühendusega teisele, nimelt Andres Mustonenile tema juubelisünnipäevaks ning viiulipar-

tiid mängiski väga mõjuvalt juubilar ise. Teose esimene osa on juba olemasoleva "Bach peeglis" orkestratsioon, palju leidub otseseid ning kaudseid vahjeid Bachi muusikale. Festivali kavas oli väga põhjalik, peaaegu takt-taktilt edenev uudisteose sisuanalüüs. Järgmisel korral oleks arvatavasti parem ilma selleta kuulata, saaks vahetuma elamuse. Ettekanne võeti hästi vastu, loodetavasti kuuleme seda teost veel.

Kui iseloomustada paari sõnaga XXVII orelifestivali, siis need oleksid: suur ja laiahaardeline. Hea, et on erinevas formaadis kontserte, tunniajaseid toomkirikus, pikki õhtuseid kontserte, nädalavahetuse orelipooltunde Nigulistes ja päevaseid (eksitava nimega vesper) Jaani kirikus. Miinuspoolelt: selle aasta külalisorganistide kvaliteet jäi kvantiteedile alla. Noorte talentide tase on üldiselt hea, tundub, et organistide järelkasvule võib loota. Toimimise ka meistrite ja noorte ühiste esinemiste idee. Võibolla võiks kutsuda noori osavõtjaid ka mujalt lähivälismaalt, näiteks Lätist või Soomest? Ja kui festival on juba maailma suurim, siis kuhu edasi?

Anna-Liisa Bezrodny

EESTI KULTUURKAPITALI HELIKUNSTI AASTAPREEMIA

Rahvusvaheliselt silmapaistev kontserttegevus

"Vabakutselisis meeldib mulle selle pärast, et saan ise otsustada, mida teen, millele keskendun. Üritan kombineerida viiulimängu erinevaid alasid; mängin solistina orkestri ees, annan soolokontserte, tegelen kammermuusikaga, õpetan. Kõik need komponendid täiendavad üksteist. Kui solist seisab orkestri ees, on plussiks teada, kuidas on mängida orkestri koosseisus ja vastupidi. See kõik on omavahel seotud, annad ja saad vastu – ideaaljuhul. Muidugi on selline elu väga intensiivne."

Muusika nr 2 2011. Intervjuust Kristel Pappeliga

Birgitta festivalid oma arenguteel

VIRVE NORMET
muusikaajakirjanik

Mõtlemapanev "Faust" Opera Northilt.
FOTO ROB KEARLEY

Tallinna Filharmoonia suur-
üritus, **IX Birgitta festival** tõi
augustikuus Pirita kloostri su-
veooperimajja üle 8000 vaataja.
Kavas oli seitse lavateost ühek-
sal öhtul, neist kolm ooperit,
kaks muusikalavastust – **Olav
Ehala "Arabella"**, **Kurt Weilli
"Seitse surmapattu"** ning
"Uinuv kaunitar" ja **"Figaro"**
Moskva Kremlil Balleti esituses.

Kui ajas tagasi vaadata, siis esi-
mestel aastatel võlus festival
Pirita suve ja romantilise asupaia-
ga sümbioosiga, boonuseks hästi vali-
tud, ülevust ja põnevust pakkuvad heli-
tööd. Nüüdseks on Birgitta festival kas-
vanud tõsiseks muusikasündmuseks,
mis oma heatasemeliste etendustega
konkureerib vanemate vendade, kasvõi
Savonlinna festivaliga. Eks anna ju
Piritalgi tooni just ooper! **Opera Northi**
lavastused, hoopis teist tegu ja nägu
Gounod' "Faust" ja Britteni *buffo* lik
kammerooper "Albert Herring" ning

"Promfesti" rahvusvahelise esitajaskon-
naga Rimski-Korsakovi "Tsaari mõrsja"
– see oli muljetavaldav bukett!

Tänavune festival pani järjekordselt
mõtleva, et ooper on hääled pluss
neile vastavalt sobiv kaunis muusika.
Ja kõik muu võib olla või olemata olla,
nagu vanarahvas ütleb. Öhtu öhtu järel
oopereid kuulates ning ka teistega mõt-
teid jagades kinnistus see tõdemus
veendumuseks. Nii "Albert Herringi",
"Fausti" kui ka "Tsaari mõrsja" solistid
teenisid vaieldamatult "kümme punkti"
kõigilt, ka neilt, kes "Fausti" või "Tsaari
mõrsja" II vaatuse vaatamisest loobusid,
sest lavastus, kujundus ja selle mõttekus
jäid kullaprooviga muusikale ja lumma-
vatele solistidele lihtsalt alla! Sootuks
omaette teema on loomulikult Kremlil
Balleti "Figaro" ja "Uinuv kaunitar" oma
muinasjutulise vaatamängulisuse ja kõr-
ge tantsukultuuriga.

Peaaegu igal aastal on festivali kavas
justkui kaks tippu, üks muusikalise
väärtteose lavastuste reast ning teine
publiku tõmbenumber, kätkedes endas
ikka midagi originaalset või harva koge-
tut. Linnulennult mõnd tagasivaadet te-
hes: eelmisel aastal oli nendeks näiteks

"Don Giovanni" ja huumorist ja satii-
ristki pulbitsev Iisraeli vokaalansambel
"Voca People", 2010. aastal **Glucki
"Orpheus ja Eurydike"** või **Tambergi**
ballett "Joanna tentata" ning Orffi
"Carmina burana", teisalt aga ka *cross-
over*-kava "Opera@pop-jazz". Või ae-
gade algusse vaadates: 2005. aasta
Birgitta festivali avakontserdil kõlanud
taevase ja maise muusika dialoog **Vox
Clamantiselt** ja **Scola Sanctae Sunni-
vaelt** või stseen **Poulenci** ooperist
"Karmeliitide dialoogid" andeka eks-
perimenteerija **Dmitri Bertmani** lavas-
tuses või siis menutükk meie oma noor-
telt ja söakatelt meestelt "Tallinn pole
enam kaugel", mida tegelikult ihkaks
veel kord laval näha.

Ka tänavuse programmi kõrghet-
teks kroonitud **Weilli/Brechtli "Seitse
surmapattu"** Berliini Koomiliselt
Operilt muutus oma üsna tavatus
kontseptsioonis hoopis põnevustükiks,
milles tekitasid lisaelamusi niihästi suu-
repärane solist **Dagmar Manzel**, suure
potentsiaaliga noor dirigent **Kristiina
Poska** kui ka **Tallinna Kammerorkestri**
professionaalsus. "Seitse surmapattu" ir-
riteeris ja võlus. Suurt klassikalist kunsti

jäid aga siiski esindama teised lavastused.

Opera North on Leedsis asuv trupp, kes kaasab vajalikke soliste kõikjalt. **Britteni** 100. sünniaastapäevale mõeldes on kiidusõnad "**Albert Herringile**" omal kohal. Selle ooperi toetumine piltlikult öeldes molière'likule lustimängule tagab tempo, värvikad (siin – vana hea Inglismaa) väikelinna koorekihi karakterid ja olustiku tingliku lihtsuse. Eric Crozieri libreto aluseks ongi muide Maupassant'i novell "Madame Hussoni roosikuningas", mis ooperi loojate arvas üllatavalt sujuvalt sobitus inglise olustikku. Britten valitseb oma muusikas inglise kõnekeele rütme ja nüansse. Ent ta valitseb ka meisterlikult *buffo*-ooperi maailma, ilmestades põhiliselt keelpillidel baseeruvat partituuri riiklikult vaimukate aktsentidega ja isegi tsitaatidega "suurest muusikast", näiteks Wagneri "Tristanist ja Isoldest". Tundub, et solistidel on Britteni muusikat väga kerge laulda ja meelde jätta. **Giles Havergali** lavastus jääb klassikaliselt üheplaanihõlpsaks, sest puändid ja ka ilu on siin tegevuses ja esituses. Nähtud etenduses laulis nimiosa **Nicholas Watts** (loomingubiograafias rollid Inglise Rahvusooperis, Londoni Kuninglikus Ooperimajas, Viini, Madridi ja Garsingtoni ooperiteatrites, kontserdid soololauljana Euroopa ringreisil koos *sir* Eliot Gardineriga jne), teistes kandvates rollides **Josephine Barstow**, **Fiona Kimm**, **Joseph Shovelton**, **William Dazeley**, **Marc Gallahan** ja **Katie Bray**. Kõigil ette näidata aukartustäratav esinemiste loetelu! Toreدا bravuuriga esitatud rollid olid väga heal vokaalsel tasemel ja lausa särtsusid lustist ja meisterlikkusest. See oli üks terviklikumaid teatrielamusi, tulvil huumorit ja elurõõmu, ja ma ei otsiks siit sugugi, nagu ajakirjanduses arvatud, "elamata elu" sündroomi.

Raskem on rääkida "Faustist" sellelt-samalt **Opera Northilt Ran Arthur Brauni** ja **Rob Kearley** lavastuses. Vahel on tõesti nii, et igatsed lugu kuulata-vaadata sellisena, nagu ta on loodud. Aga tänapäeva lavastajad tahavad ju tingimata ennast kehtestada. Gounod' "Faustis" on libretistid Jules Barbieri ja Michel Carré juba iseenesest Goethe süvafilosoofia "ära ratsinud" romantilis-müstiliseks armu-patu looks.

Ent helilooja kirjutas "Faustile" viie tunni jagu imekena muusikat, mis annab veel sajandeiks lauljatele "suure slämmi" võimaluse. Ja nimiosatäitja **Peter Auty** võitis arvuka, ligi 1000 kuulajaga Birgitta publiku kahel öhtul jäägult! Ka Mefistofeles **James Creswelli** isikus oli võluv ja suurepärase vokaaliga. Margarethe osatäitja **Juanita Lascarro** löi rolli, mis silmanähtavalt mitte ei muutunud ja arenenud ainult tegelaskujuna, vaid ka vokaalselt. Tema viimased stseenid olid lummavad. Sama epiteeti tahaks kasutada enamiku aariate, duettide ja ansambli kohta. Need toimisid nii, nagu vaid suur kunst toimida suudab, oleks tahtnud hüüda: peatu, hetk! Ma ei tahaks arvustada lavastajate ponnistusi tuua Faust ja temaga juhtunu meie aega. Hea kujutlusvõime korral võime ju mõelda kogu sekeldava ja pilditaustast üleküllastatud tegevuse üldinimlikult ajatuks. Tean, et paljud kaasvaatajad ei nõustu minuga, sest visuaalne pool oli aeg-ajalt ärritav ja "justkui teisest ooperist", romantilise ja tundeüllase muusikaga vastuolus. Kuigi eraldi võttes oli selles ka põnevaid taustavideoid (salvestatud muide suursponsor Olympic Casinos Tallinnas) ja muidki andekaid leide. Ent ilu, mida kuulsime, oli klass omaette! Siin Tallinnas kogeb seda harva. Festivali kunstiliselt juhilt Eri Klasilt kuulsin veel "köögipool" nüansse, mis aeg-ajalt korraldajatele erist reageerimist nõuavad. Opera Northi orkester ja koor jäid neile olulistel põhjustel Tallinna tulemata. **Rahvusooper Estonia koor** ja **projektorkester** omandasid aga suurepärase dirigendi **Stuart Stratfordi** käe all mõne päeva ja prooviga kõik selleks lavastuseks vajaliku ja tõestasid oma professionaalset taset väärikalt mõlemal öhtul.

Kolmas nähtud suurooper oli Rimski-Korsakovi "Tsaari mõrjsja", mille tõi juunis lavale "**Promfest**". "Me oleme liiga väike maa, et konkureerida, targem on jõud ühendada," resümeeris koostööd Birgitta festivali üks peakorraldajaid **Heili Vaus-Tamm**. See oli suurepärase valik. Ka siin õilistab lavastust just muusika tänu suurepärasele solistidele ja nende osatäitmisele, samuti tänu Kaunase Riikliku Muusikateatri koori ja orkestri kõrgele tasemele. Dirigeeris "Promfesti" kunstiline juht **Erki Pehk**. ("Köögipool" – Erki dirigendikepp

murdus I vaatuse ajal pooleks ja vahel ajal sõitis Eri Klas oma kodunt uut keppi tooma. Juhtub!) Juba suvel tekitas lavastus rohkesti vastukajasisid ajakirjanduses. Lavastaja **Teet Kask** seab vaataja probleemi ette, et klassikalise hariduse puudujääd ei lase mõista lavastuse ja kujunduse kõiki allegoorilisi ja mütooloogilisi nüansse. See puudutab muidu lakoonilise, poodiumidega lavapildi elavdamist ikoonidega ning hirvesarvelisi maske ja kostüüme kandvate taustatüdrukutega, *catwalker*'itega, nagu ajakirjanduses nimetatud, samas näeme ajaloolisele tõepärale vihjavate mustade koeramaskidega opritšnikuid. Kavaleht selgitab: hirve kujundil on oma koht mütooloogias, religioonis ja folklooris, olles suuremeelsuse ja vaimutugevuse, aga ka Eedeni aia Elupuu sümbol. Teet Kask rajab oma lavastuse üldinimlikule moraale: ära tapa, ära varasta, ära hirmusta ligimese naist, ära valeta, ja uue-ma aja mõistena, ära ava end meele-mürkidele! Nende tõdede eiramine viib traagika ja surmani. "Tsaari mõrjsja" ongi algusest lõpuni üks suur tragöödia, mida lüüriliselt kaunid hetked vaid võimendavad. Märgilist mitmeplaanihõlpsust on kriitilisemad vaatajad pidanud segavaks, isegi mõistetamatuks ja õigustamatuks. Ent taas – muusikaline külg oli kõrgel tasemel ja mida me siis ooperilt ikka ihkame? Peaosaline Marfa – **Elina Šimkus** – oli oma osas haldjalikult habras. Leides üha uusi nüansse ka vokaalselt, kulmineerus tema mõrjaroll dramaatilises hullumisstseenis. Ta oli teenitult publiku lemmik! Minu jäägitu süm-paatia kuulub siiski sügava, erakordselt kauni ja meisterlikult valitsetud häälega lauljannale **Anželina Švatskale**, kes laulis Grigori Grjaznoi (**Andrei Svatsenko**) armukese Ljubaša rasket, dramaatilisest kirest kantud osa. Nauditavad nii vokaalselt kui ka tegelastena olid ka Vassili Sobakini osa laulnud **Vladimiras Prudnikovas**, **Kestutis Alčauskis** Ivan Lõkovina ja **Žanas Voronovas** Jelissei Bomeli rollis. Tormile ooperitegelaste hinges ja hääles sekundeeris sel päeval ka Emake loodus; see oli vist ainus öhtu, kus tuul raputas ja rebis metsikult aknakatteid ja vihm mängis katusel omi viise.

Repliigiks: on saanud moeasjaks ja hädavajaduseks, et lavastajad peavad kavalehel publikule selgitama oma pürgi-

musi ja sedagi, mis on mis ja miks...

Birgitta festivali idee isa on **Eri Klas**, kes rõhutas ka 2005. aastal Tallinna Filharmoonia direktoriks olnud **Jüri Leiteni** moraalset ja aktiivset füüsilist toetust. Ka Tallinna linn haakus ja tollane abilinnapea **Rein Lang** – linnapea oli ka siis Edgar Savisaar – leidis kohe toetusraha. Eri Klas nimetab, et muusika ei ole kaup, mida müüa ja osta. See on inimsuhted ja kultuuriline mitmekülgne üksteisemõistmine. Tänavusel festivalil, kus kavas oli ka üks eesti oma originaal-lavastus "Arabella", tegi kaasa ligi 250 Eesti muusikut: orkestrandid, lauljad, dirigendid, lavastusmeeskondadest rääkimata. Väga hea heli eest tuleb tänada helirežissöör **Tanel Klesmenti**. See on oivaline koostöö, mis rikastab kõiki osapooli. Festivali püsiküllastajana lisan Eri Klasi mõtetele, et see on ka atmosfäär, mis haarab küllastajad oma ringi juba väravatest alates, on pidulik, *festiivo*, kõik on pisisjade ni läbi mõeldud ja ladusalt korraldatud. Meeskond on suur ja hästi toimiv, kuid kõike hoiab koos ja silma peal põhigrupp: **Eri Klas, Marko Lõhmus ja Heili Vaus-Tamm**.

Kristiina Poska

EESTI KULTUURKAPITALI
HELIKUNSTI AASTAPREEMIA

Särav rahvusvaheline tegevus
dirigendina ooperite
väljatoomisel

"Ma olen alati kimbatuses, kas ja kuidas ma peaksin rääkima sellest, et ma olen orkestridirigent ja naine. See teeb mind kuidagi nõutuks ja jõuetuks.

Igatahes mul pole siin mingit seisukohta. Kui ma tulen lavale, siis olen ma juba muusikas täiesti sees.

Maailm minu ümber on kadunud, järel on vaid mittemateriaalne maailm, mis koosneb helidest. Ja mina selle sees?

Mujal. Igatahes mitte selge teadvuse juures. Äkki isegi vastupidi. Kusagil selle lätetel.

Muusika fenomen on, et ta näitab meile meie tahke, millest meil varem aimugi polnud. Muusikal on võime muuta nii meie mõtte- kui ka tundeskaalat ning me oleme seeläbi võimelised nägema asju uues valguses."

Muusika 6-7 2013. Intervjuust Jüri Reinverega

Oleg Pissarenko

EESTI KULTUURKAPITALI
HELIKUNSTI AASTAPREEMIA

Tartu jazzmuusikaelu
edendamise eest

"See, millist muusikat ma teen, on minu jaoks paratamatu.

Teisiti pole võimalik, ma ei oskagi teisiti. Seda muusikat võib nimetada jazziks või mitte-jazziks. Tähtis on, et tegelen

koos kaaslastega sellise asjaga, millesse me usume, ning teadmisega, et panustame sellesse maksimaalselt ja suudame ka kvaliteedi eest vastutada.

Küsimus pole nootide arvus, vaid selles, mida muusika ütleb ja kas ütleb. Kui ütleb, siis on kõik korras, kõlaga kasvõi üksainus noot. Aga kui ei ole midagi öelda, ei aita ka tuhat nooti."

Jazzkaar.ee, Põhjarannik 15. jaanuar 2013

“Arabella” ja “Seitse surmapattu”

BRIGITTA DAVIDJANTS
muusikateadlane

Üheks suursündmuseks tänavusel Birgitta festivalil oli **Olav Ehala Leelo Tungla** libretole loodud muusikali “**Arabella**” esiettekanne. “Arabella” on teadagi väga mõjuv Aino Perviku lasteraamat, sama tugev on ka selle põhjal loodud Peeter Simmi film. Nüüd on neile kahele liitunud muusikal ning paratamatult on raske hoiduda võrdlustest. Ainet selleks on aga palju, sest raamatu ja filmiga võrreldes on muusikalis hoopis teised rõhuasetused. Seda ei tasu vist rääkida, kui riskantne on vaadata oma lapsepõlvlemmikute uusversioone. Üks on aga kindel – “Arabella” muusikal on tugev tükki, kus kõik muusikalavastuse komponendid on tasakaalus, tublist orkestrist alates, veenvate näitlejatega lõpetades. “Arabella” filmi muutis maagiliseks veider, ent ometi realistlik paralleeluniversum, mida rõhutas Jaanus Nõgisto lakooniline muusika. Ehala muusika on aga kõike muud kui lakooniline. Ja jumal tänatud, sest siin loob ta sellise universumi, millesarnast eesti lavakunst vist pole eales näinud. Ehala orkestratsioonis on palju värve ja orkestri ressursid on viimseini ära kasutatud. Meloodiad on pikad ja voolavad, kohati lausa baroklikud. Muusika meenutab žanriliselt ka proget, kuid ilma liigse pretensioonita, säilitades ometi sügavuse, mõjub seiklusrikkalt ja positiivselt ning lisab loole tubli annuse helgust. Vahel on tunne, et Ehala muusikast kostab läbi kogu tema varasem looming. Aga kuidas saakski teisiti olla nii isikupärase käekirjaga helilooja puhul.

Kui filmis oli tunda mingit halvaendelisust ja salapära, siis muusikalis on “Arabellast” saanud muinasjutt, millel on lihtne sõnum – maine vara pole elus peamine. **Maria Soometsa** mängitud Arabella pole filmist tuttav süнге hellitatud laps, vaid üsna kuumavereli-

Tempokas “Arabella” Olav Ehala haarava muusikaga.
FOTO HEITI KRUUSMAA

ne plika. Rõhutatud on tema lapselikku südamlikkust ning kohati mõjub ta suisa pipilikult. **Hannes Kaljujärve** Taaniel Tina ahnus ja usk kuldade tuleb muusikalis tugevalt esile, raamatus ja filmis ei tundunud Tina mitte niivõrd ahne, pigem löksus olev. Tina oli ju mere-röövlitest üle just seetõttu, et tema suhe varandusse oli kaugel ambivalentsem. Muusikalis ei mõju **Rain Simmuli** rändaja Hasso just eriti sügavmõtteliselt, ometi räägib ja käitub ta kohati nagu mõni kohalik hipi guru. Mereröövlite puhul on aga karikatuurisusest hoolimata näidatud nende inimlikku poolt. Nad ei esinda lihtsalt puh-takujulist kurjust. Näiteks Adalbert, kes tahtis minevikus kondiitriks saada, ent jäi piraadilaevale lõksu. Ka teised mereröövlid saavad lavastuse lõpupoole aru, kui halvad nad on olnud. Viimaks jääb isegi ebaselgeks, kas Taaniel Tina üldse sureb. Olgu tänatud libretist Leelo Tungal selliste lahenduste eest, sest küllap säästab see traumast hulga lapsi.

Huviga ootasin **Berliini Koomilise Ooperi** Kurt Weilli. Enne põhiteost kõlasid **Weilli/Brecht** “Seitse laulu”, millele järgnes lauludega ballett “**Seitse surmapattu**”. Need kaks teost olid põimitud hästi toimivaks tervikuks, mis kõlasid solist **Dagmar Manzeli** ja Koomilise Ooperi värsked peadirigendi **Kristiina Poska** juhutatud **Tallinna Kammerorkestri** esituses väga viimistletult. “Seitse laulu” moodustasid justkui mosaigi, mille igast killust kumasid vastu juhtumid ühe naise elust, ning olid hea eelhäälestus 1933. aastal esietendunud “Seitsmele surmapatule”,

kus Weill töötleb vaimukalt oma ajastu lööklaule. Solist Dagmar Manzelil on lavastuses mitu rolli. Ta mängib kahte öde, tundelist Annat ja praktilist Annat, kes 20. sajandi alguse Ameerika linnades püüavad kodu loomiseks raha koguda. Oma seitsmeaastasel teekonnal tuleb neil tegemist teha kõigi surmapattudega. Dagmar Manzel on väga hea artist. Lavastaja **Barrie Kosky** on jätnud ta üksinda tühjale lavale, valguse ja pimedusega dialoogi pidama. Selles lakoonilisuses tuleb tal korraga tantsida, laulda, näidelda ja pinget ülal hoida nii, et ükski tegevus ei kannataks. Samal ajal laseb dekoratsioonide lihtsus näitlejal täies ilus esile tõusta, mõjuda intiimselt ja hinge pugeda, olles samas väga rafineeritud. Manzel mängis kaks vastandrolli veenvalt välja. Võis peaaegu füüsiliselt tajuda, kuidas üks öde nagu sõrmenipsu peale teise-ga asendus, kuidas nad vaidlesid, teineteist toetasid ja korrale kutsusid. Samal ajal on sees pidev kahtlus – kas äkki pole tegu ainult Anna erinevate poolustega, lõhestunud isiksusega. Ilmselt ongi see piir jäetud taotluslikult häguseks. Seetõttu pole satiirilist ja ekspressiivset “Seitset surmapattu” just mitte alati mugav vaadata. Brechti tekstides on naise roll selgelt paigas ning väärtused, mida naiselt oodatakse, on heidutatavalt sarnased tänapäevaga. Anna juhtumised ja saatus on tuttav ka 21. sajandi alguse Eesti naisele. Ilmselt mängib oma osa ka selle ühisloomingu sotsiaalkriitilisus, Weilli/Brecht teosed pole kaotanud oma aktuaalsust, nad puudutavad inimest endiselt.

BBC Proms Jaani kirikus IX Tallinna kammermuusika festival

AARE TOOL
muusikateadlane

Pille Lille Muusikute Toetusfondi korraldatavast Tallinna kammermuusika festivalist, mis toimus tänava üheksandat korda, on saanud üks olulisi iga-aastaseid muusikasündmusi. Festivalile lisab kaalu asjaolu, et suurem osa esinejatest on silmapaistvad Eesti noorema põlvkonna interpreedid, kellest paljude professionaalseteks arenguks on fondi tegevus kahtlemata oluline. Pille Lille Muusikute Toetusfond on kümne tegevusaasta jooksul toiminud suurepärase vahendajana, kes on viinud kokku siinsed muusikud ja huvitavad külalisesinejad, taganud neile juurdepääsu sobivatele kontserdipaikadele, mis muide näib aeg-ajalt olevat siinse kontserdikorralduse üks keerulisemaid ülesandeid, ja lõpuks aidanud kanaliseerida nii organisatsioonide kui ka arvukate üksikisikute materiaalsel kujul väljendatud head tahet. Eraalgatusel põhinevad toetusallikad annavad interpreedile suurema tegutsemisvabaduse ning seda tegutsemisvabadust ja musitseerimistahet õhkus ka Tallinna kammermuusika festivali mitmekülgselt ja esinduslikult programmist.

Festivali üksteist kontserti toimusid 21.–29. augustini Tallinnas raekojas, Jaani kirikus, Rootsi-Mihkli kirikus ja Hopneri majas. Nagu ka möödunud aastatel, jäeti interpreetidele vabad käed valida kavva teosed, mis pakuvad hetkel suurimat huvi ja on kõige põhjalikumalt ette valmistatud. Mängutasemele tuli selline lähenemine ilmselt kasuks, ja ehkki maitse kava koostamisel võib olla

erinev, tundub, et mitmekesisemal repertuaaril on muidki eeliseid. Kammermuusika raudvara asetamine vähem tuntud teoste kõrvale aitab luua tuttavale repertuaarile uue konteksti, ärgitab kuulajat avastama teistsuguseid detaile ja rikastab niiviisi kokku võttes kontserdielamust. Kui aga siiski otsida festivali programmi fookust, võiks sellena nimetada tähelepanu Benjamin Britteni ja Witold Lutosławski sajandale sünniaastapäevale. Lutosławski loomingut esitasid 24. augustil pianist **Irina Zahharenkova** ja

*Kristjan
Kõrver*

EESTI KULTUURKAPITALI
HELIKUNSTI AASTAPREEMIA

Kammerooperi "Raud-Ants" eest

"Eesti algupärase ooperi ajaloo foonil on "Raud-Ants" värskena mõjuv ning mõtlemapanev teos nii dramaturgilises, muusikalises kui ka lavastuslikus mõttes.

Kõrver, kes on ise oma tunnipikuse teose tituleerinud "lühro-groteskseks mõistulooks muusikas",

kompab sellega ooperikunsti piire ja võimalusi. Nagu ka žanrimääratlusest

näha, pole see mitte hilinevad vastus mõnele ammuvastatud küsimusele, vaid pigem uus

küsimus, väljakutse nii kaanonile, heliloojale kui ka publikule.

Dramaturgina on ta puhas wagneriaan. Wagner ristas oma ooperite libretosid kirjutades teatavasti Skandinaavia, germaani ja keldi mütoloogiat kristliku teoloogiaga; Kõrver paneb vendade Grimmide tuntud muinasjutu kokku kristliku pühakirjaga, tehes seeläbi muinasloost mõistuloo."

Postimees 31. juuli. Alvar Loogi artiklist

Irina Zahharenkova ja Barock Quartet Raekojas.
FOTO TALLINNA KAMMERMUSIKA FESTIVAL

Poola muusikutest koosnev **Barock Quartet**. Suuri ootusi õigustas Brittenile pühendatud lõppkontsert, kus astus üles Rootsisis baseeruv keelpilliorkester **Camerata Nordica**. Samal ajal oli festivalil ka selge pedagoogiline suunitlus, sest esinemisvõimalus anti muusikakoolide õpilastele ja noorteorkestrile **LAB**. Vaadeldes publikuridu, mis suuremal osal kontsertidest kujunesid rõhutatult rahvusvaheliseks, tekkis mõte, et edaspidi oleks ehk mõeldav suurendada muusikahariduslikku osa ka kuulajaskonna seas. Tallinna kammermuusika festivali suguste ettevõtmiste vastu võiks just muusikakoolides senisest suuremat huvi ärgitada, sest vaheldusrikka programmi ja publikusõbraliku korraldusega festivalil on juba praegu eeldused selliseks arenguks. Piisavalt on seda, mida pakuda, ja kui ahtavõitu Tallinna raekoda välja arvata, siis ka kindlasti kontserdi-paiku, kus seda pakkuja.

Järgnev ülevaade rikkalikust programmist peab paratamatult piirduma vaid valitud muljetega, mis pärinevad põhiliselt festivali esimestest ja viimastest kontserdipäevadest. Vahepealsetel päevadel esinenute nimed räägivad enda eest ise: **Henry-David Varema** (tšello) ja **Tšaikovski keelpillikvartett**; **Tihhon Lukjanenko** (viilul, Venemaa), **Johanna Vahermägi** (vioola), **Andreas Lend** (tšello) ja **Age Juurikas** (klaver); **René Soom** (bariton), **Sigrid Kuulmann** (viilul), **Marko Martin** (klaver) ja **Tiia Tenno** (orel). Huvitavalt oli koostatud 21. augustil Tallinna raekojas kuulnud kava. Seal mängitud kammerteosed on kontserdikülastajale suure tõenäosusega tuttavad hoopis teistsuguses esituskoosseisus. Schuberti sonaat *arpeggio-*

Kammermuusika raudvara asetamine vähem tuntud teoste kõrvale aitab luua tuttavale repertuaarile uue konteksti, ärgitab kuulajat avastama teistsuguseid detaile ja rikastab niiviisi kokku võttes kontserdielamust.

*ne*le ja klaverile on püsinud kammermuusika kullafondis hoolimata asjaolust, et selles kasutatav keelpill, mida tunti ka kitarrtšello nimetuse all, osutus lühiealiseks. Nagu **Oksana Sinkova** ja **Miriam Rodriguez Brullova** tõestasid, ei kaota teos flöödile ja kitarrile seatuna vähimatki. Nende esitus oli koguni piisavalt veenev, et kuulaja pikaks ajaks muudest võimalikest variantidest võõrutada. “Fantaasiapalad” op 73, mille Schumann kirjutas algselt klarnetile ja klaverile (kuid mis on juba esmaväljaandes alternatiivse viiuli või tšello partiiga), kõlas tšellist **Petr Nouzovský** soleeerimisel väljendusrikkalt, sujuva fraasikujundusega. Estitust rikastas Irina Zahharenkova tähelepanelik klaveripartii. César Francki sonaat tšellole ja klaverile A-duur (või pigem siiski viiulisonaadi *alter ego*) lõpetas niigi sisuka kontserdiõhtu mõõdukalt tõusvas joones.

Tänavuse aasta algul kerkis esile uus Eesti noorteorkester LAB. Et välistada juba eos muud assotsiatsioonid, olgu öeldud, et orkestri nimi on tuletatud sõnast “laboratoorium”. Tegijate sõnul pidavat orkestrit iseloomustama märksõnad “eksperiment”, “mõttetalgud”, “kunstiline katsetus”. Lõppude lõpuks olevatki see rohkem foorum kui orkester sõna harjumuspärasest tähendusest. 22. augustil ei kõlanud Jaani kirikus küll eksperimentaalmuusika, vaid lihtsalt

huvitav kava selliste heliloojate teostest nagu Aleksandr Glazunov, Mieczysław Karłowicz, Hubert Parry, William Walton ja Carl Nielsen. Orkestrit juhatasid festivali raames toimunud **Jonathan Brett** (Suurbritannia) meistrkursusel osalenud neli dirigenti, teiste hulgas üks orkestri algatajaid **Tanel Nurk**. Pikemaks lisalooks, milleks oli seade Brahmsi valssidest op. 52, saabus pulti ka Jonathan Brett ise.

Festivali programmi mahtus ka tervenisti Johann Sebastian Bach'i loominguks koosnev kontsert 27. augustil Tallinna raekojas, kus astusid üles **Arete Teemets** (sopran), **Agata Igras-Sawicka** (flööt), **Kama Grott** (oboe) ja **Ralf Taal** (klaver). Kavas olid seaded Johannese passioonest, partiita a-moll sooloflöödile ning Bachile omistatav sonaat g-moll oboele ja klavessiinile BWV 1020.

Rooma Santa Cecilia konservatooriumi lõpetanud Arete Teemetsa saame tulevikus kindlasti kuulda olulistest ooperiroolides, kuid talle ei ole võõras ka Bach'i muusika, mille tõlgendamisel tuleb kasuks tema sõnale rõhku panev esinemislaad. Loomulikult pole ühtegi põhjust, miks mitte mängida Bach'i tänapäevasel klaveril, kuid siiski võiks kaaluda ka ajastuomasema instrumendi kasutamist, mis lisaks barokkmuusikale raekoja akustikas kohati puudu

jäänud karaktereust.

28. augustil Rootsi-Mihkli kirikus toimunud kontserdi esimene pool koosnes peamiselt portugali heliloojate (näiteks António Pinho Vargas, Miguel Ângelo Pereira ja Manuel Ivo Cruz) lühematest helitöödest, mida esitasid pianist **Edgar Cardoso** ja klarnetist **Marten Altrov**. Kammermuusika akadeemilist raskekaalu võis kogeda kontserdi teises pooles, kus **Danae Taamal** (viiul) ja **Maksim Štšura** (klaver) mängisid Beethoveni sonaadi F-duur op. 24 ja Brahmsi sonaadi d-moll op. 108. Duo mitme aasta pikkune koosmusitsemise kogemus ja sellest tulenev ansamblitunnetus oli märgatav, kuid edaspidi ei tasuks peljata ka tihedamat kontakti publikuga.

Lõppkontsert 29. augustil oli plaanitud festivali kulminatsioonina ja selleks Camerata Nordica etteaste **Terje Tønneseni** kunstilisel juhtimisel ka osutus. Kavas oli Benjamin Britteni "Lihtne sümfoonia" ja "Lachrymae", Michael Tippetti "Väike muusika keelpillidele", William Waltoni "Sonaat keelpillidele", mida sama orkester mängis 31. augustil ka Londonis BBC promenaadikontserdil, ja itaalia helilooja Saverio Mercadante flöödikontsert e-moll. 19. sajandi esimese poole puupuhkpillide arenguloo tormilises kajastub tollal loodud kontsertide erilises tehnilises nõudlikkuses. Kui Oksana Sinkova solistivõimed ja Camerata Nordica suurusjärgus orkestri aktiivne esinemislaad kokku saavad, on Mercadante teose meelde jääv esitus kõigiti ootuspärane. Orkestri kõrgtasemest kõneles iga detail, kasvõi William Waltoni sonaadi *Lento* hääbuv lõpp, mis näitas, kuidas ka dünaamikaspektri kõige vaiksamas osas on võimalik säilitada hääle tasakaalu ja kõlakandvust. Publik mõistis, et oli Jaani kirikus osa saanud BBC promenaadikontserdist, ja reageeris adekvaatselt. Lisalugu, Benjamin Britteni "Eleegia keelpillidele" (1928), kõlas kaks päeva hiljem ka Londonis, kus see oli välja kuulutatud maailma esmaettekandena. Ootused seoses järgmise, järjekorras juba kümnenda Tallinna kammermuusika festivaliga ei saa enam suuremad olla ja promeneerival kontserdikülastajal on põhjust kanda see oluline sündmus juba aegsasti oma tuleva aasta muusikalisele marsruudile.

Toomas Olljum

Videointervjuu Tallinn Music Weekil 2012

EESTI KULTUURKAPITALI HELIKUNSTI AASTAPREEMIA

Oluline panus muusikamä- nedzmeni edendamisel

"Kriteerium, mille põhjal ma valin bände, mida esindada, on väga lihtne. Mulle endale peab bänd sümpatiseerima. Mulle peab meeldima nende muusika ja nende suhtumine. Loomulikult peavad muusikud olema head *live*-artistid. Kui ma tunnen midagi selle muusika või nende inimeste vastu, siis see ongi minu jaoks signaal, et siin on potentsiaali."

Mart Laas

Klassikaraadio 16. aprill 2013. Saade "Klassikatähed"

EESTI KULTUURKAPITALI HELIKUNSTI AASTAPREEMIA

Pikaajaline tulemuslik töö tšelloõpetajana

"Esimesest klassist peale räägin kõigile, et tšellot mängitakse mitte kätega, vaid peaga. See, mida ma üritan teha, on arendada õpilase kujutlusvõimet. Ei saa väljendada seda, mida ette ei kujuta. Sõna, mida ma nagu mantrat õpilasele kordan, on täpsus, täpsus ja täpsus. Täpsus on muusikategemisel väga oluline, mitte ainult selles n-ö manuaalses tegevuses, vaid ka kujutluses, soovides ja emotsioonides. Kuidas sa kujutad ette midagi, mida sa ei tea, ei tunne ette ega pole kogenud? Siis oled nagu Pipi Pikksukk, kes otsis spunki ja kui küsiti, milline see spunk on, vastas ta, et ma ei tea, ma pole teda kunagi näinud."

Noor ja ideederohke Pühalepa muusikafestival

MIRJE MÄNDLA
Klassikaraadio toimetaja

23.–25. augustini toimus Hiiumaal teist korda Pühalepa muusikafestival, peakülaliseks tänavu laulja, dirigent ja õppejõud **Simon Carrington**, tuntud kui ansambli The King's Singers asutajaliige. Carrington on olnud Yale'i ülikooli professor ning ta lõi seal 2002. aastal kollektiivi Yale Schola Cantorum. 2004. aastal võttis ta Yale Schola Cantorumiga ette projekti, mille keskmes on barokiajastu helilooja Heinrich Biberi looming. Seda esitles ta ka Eesti publikule. Kogumiku "Vesperae longiores ac breviores" koostaja on šoti muusikateadlane Bryan Clark. Pisut üllatavalt mõjus fakt, et seal ei kõla mitte ainult Biberi, vaid ka tema kaasaegsete vespri-seaded. Kontserdil õnnestus kuulata näiteks ka kuningas Leopold I loomingut. Põnev avastus oli itaalia helilooja Giovanni Legrenzi "Salve Regina". Carrington töötab ka nädala vältel Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia muusikutega, lihvis **Collegium Musicale Festi** lauljate vokaalikäsitlust ning tegeles ekspressiivse sõnumi viimistletud esitamisega. Carrington tõdes proovides, et tal on rõõm koostööd teha kollektiiviga, mis on paindlik, rafineeritud ja suurepärase kõlaga, mis sobib just sellise muusika esitamiseks. Omaaegse eksperimenteerija Biberi looming annab palju võimalusi teksti värvikalt edasi anda ja seda Collegium Musicale Fest kontsertidel nii Hiiumaal kui ka Tallinnas ka tõestas. Säravalt ja musikaalselt soleerisid **Maria Valdmaa** ja **Endrik Üksvärav**. Positiivselt üllatas bass **Ott Kase** hääl, selle potentsiaalirohkus ja vokaaltehniline areng. Solistide seas olid veel **Hele-Mall Leego**, **Helis Naeris** ja **Taniel Kirikal**. Tähelepanu äratas teoses osalenud barokkansambli mängukvaliteet. Seda juhivad **Meelis Orgse**, kes näitas end Biberi "Roosipärjasonaadis" ka särava barokkviuldajana.

Festivali üheks eesmärgiks on ka esitada Hiiumaa päritolu helilooja Erkki-Sven Tüüri loomingut. Sel korral kõlas tema suhteliselt uus keelpillikvartett nr 2 "Lost Prayers" noore koosluse **Insomnia** esituses, kus mängivad **Mari Targo** (viul), **Valeria Rjumina** (viul), **Mairit Mitt** (vioola) ja **Theodor Sink** (tšello). See viimasel hooajal suhteliselt aktiivne ansambel esitas veel Glassi ja Vasksi kvartetid.

Pühalepa muusikafestival toob Hiiumaale noorema põlvkonna muusikuid ning teeb koostööd maailma nimekate vanamuusikaspetsialistidega.

Insomnia mängule on iseloomulik intensiivsus, loomulik kontakt esitatava materjaliga, teosed olid esitatud hea dramaturgiaga. Nende kontserte jälgides on näha kvarteti kõlapildi areng, üksteist mõistev koosmusitseerimine ning ühtne arusaam kõlakäsitlusest.

Rõõmsat elevust tekitasid saate "Klassikatähed" finalistide kontserdid. Kohal olid kõik kolm noort muusikut: **Heigo Rosin** (löökpillid), **Marcel Johannes Kits** (tšello) ja **Marten Altrov** (klarnet), kavas osaliselt teosed, mis olid tuttavad konkursisaadetest. Tooksin siinkohal esile Heigo Rosina rütmierksat ja võimsa energiaga laetud Tüüri teose "Motus I" esitust. Marten Altrov näitas ennast värvikalt Messiaeni ja Giamperi loomingus. Nauditav oli jälgida Marten Altrovi ja Marcel Johannes Kitse koosmusitseerimist Cirri duetis.

Tundub, et festival on oma publiku nüüdseks leidnud. Rõõmustav on näha, et korraldajatel on jätkuvalt huvi tuua Hiiumaale noorema põlvkonna muusikuid ning tunnustada tuleb tegijate soovi teha koostööd maailma nimekate vanamuusikaspetsialistidega.

SÜNNIPÄEVAKONTSERT
laupäeval, 26. oktoobril 2013 kell 17
Mustpeade maja Valges saalis

Eesti Koorijuhude Naiskoor 25

dirigendid **ANDRUS SIIMON**
ja **ÖNNE-ANN ROOSVEE**

Piletid Piletilevist 5€ / 3€

ekn.edicypages.com

FOTO ÜLLE VISKA

Eesti Filharmoonia Kammerkoor nimetas Tõnu Kaljuste oma audirigendiks

Eesti Filharmoonia Kammerkoor nimetas Tõnu Kaljuste oma audirigendiks. Audirigendi medal anti üle 4. septembril, Kaljuste 60. aasta juubelil. EFK direktor **Esper Linnamägi**: “Soovime väärtustada seda panust, mis Tõnu Kaljuste on Eesti Filharmoonia Kammerkoori kujundamisel teinud – ta on koori asutaja, pikaajaline kunstiline juht, vaimne liider, pidev koostööpartner ja koori tegevusele kaasamõttele.” Audirigendi medali autor on kunstnik **Kärt Summatavet**. Hõbedast medali esiküljel on kujutatud šamaanitrumm, mis sümboliseerib koos kooriga lauldud teoseid. Tagaküljel olev haldjaneitsi koos kolme hingelinuga juhivad medali kandja Linnutee taha tarkuste lähte, kust audirigent toob sõnumeid inimeste südamesse, avab ukSED hingemaastikele minevikus, olevikus ja tulevikus.

Tõnu Kaljuste asutas Eesti Filharmoonia Kammerkoori 1981. aastal ning oli selle kunstiline juht 20 aastat, mille jooksul kujundas EFKst Eesti esinduskoori. Tihe koostöö on jätkunud tänaseni – lähikuudel esineb EFK Tõnu Kaljuste käe all Usedomi festivalil Saksamaal ja Singapuris.

(Kooriühing)

EESTI KULTUURKAPITALI HELIKUNSTI AASTAPREEMIA

Panus sümfoonilise muusika tutvustamisel noortele

MTÜ Hea Muusika Selts on oma juhi Kadri Tali ning Põhjamaade Sümfooniaorkestri ja dirigent Anu Taliga toonud kuulajateni 1996. aastast põnevat muusikat ning leidnud uudse ja elava viisi sümfoonilise muusika tutvustamisel noortele. Anu Tali: “Juba kolm aastat käib meil orkestris iga kord 50 last, kellele muusikud tutvustavad oma pille, räägivad orkestrist ja siis anname tasuta kontserdi 1000 lapsele. See on väga oluline, et laps tuleks Estonia kontserdisaali, õpiks tundma meie muusikakultuuri pühamat, teaks millal ta valmis sai, ja kuidas taas üles ehitati.”

Kultuur ja elu nr 2 2011

*Hea
Muusika
Selts*

Mari Poll pälvis CMF auhinna

Eesti viiuldaja **Mari Poll** pälvis Inglismaal välja antava City Music Foundationi (CMF) auhinna, mida antakse perspektiivikatele noortele muusikutele karjääri edendamiseks. Auhinnaga kaasnevad näiteks kahe aasta jooksul kontserdid Inglismaal, salvestused, karjäärialane nõustamine jms. Auhindadele kandideeris enam kui 50 muusikut.

Mari Poll lõpetas tänavu õpingud Londoni Royal Music College'is ning täiendab end eeloleval hooajal Norra Muusikaakadeemias. Mari Poll viibis 22.–29. augustini Šveitsis, Sionis toimunud Tibor Varga nimeliselt konkursilt, kus jõudis 24 osavõtja hulgas finaali. Septembris astus ta üles Rodolfo Lipizeri nimisel konkursil Gorizias, osales Arvo Pärdi teoste plaadistamisel koos Vox Clamantiseiga ning andis koos Per Lundbergiga kontserdi Norra Muusikaakadeemias.

Eesti muusika Schleswig-Holsteini festivalil

6. juulist 25. augustini kestnud XXVIII Schleswig-Holsteini muusikafestivali keskmes oli seekord Baltimaade muusika. 13. ja 14. juulil kandis **Baltic Youth Philharmonic Kristjan Järvi** juhatusel ette Tüüri Sümfoonia nr 3. Samadel päevadel olid festivalikavas Eesti muinasjutte öhtud. Näitleja **Stefan Kurz** luges Kreuzwaldi muinasjutte ja legendide vaheldumisi Raimo Kangro, Peeter Vähi, Arvo Pärdi, Ester Mägi, Mati Kuulbergi, Renē Eespere ja Erkki-Sven Tüüri kammerteostega. 17. ja 18. juulil esines **Leedu Kammerorkestriga David Geringase** juhatusel meie üks silmapaistvamaid oboemängijaid **Kalev Kuljus**. 27. ja 28. juulil said festivalikülalised tutvuda **Arsise käsikellade ansambliga Aivar Mäe** juhatusel. Kontserdid toimusid Meldorfi toomkirikus ja Föhri St. Johanniskirches.

Tihe ja põnev oli ka augustikuu. Saksa publikule esinesid **Sõsarõ, Tiit Kalluste** ja **Villu Veski**, klaveriduo **Kai Ratasapp-Mati Mikalai, Hortus Musicus** ja **Rein Rannap**. 8. augustil esitas **Tallinna Kammerorkester Risto Joosti** juhatusel Elleri, Tšaikovski,

Tüüri, Vasksi ja Tõnu Kõrvitsa loomingu. **RAMi** (dirigent **Mikk Üleoja**) kavas olid Kreegi, Tormise, Tobiase, Rahmaninovi ja Pärdi teosed. **Collegium Musicale** ja **ETV tütarlastekoor** andsid Neumünsteri kirikus kontserdi laulva revolutsiooni auks.

Festivali kavas oli olulisel kohal **Arvo Pärdi** muusika. **Eesti Filharmonia Kammerkoori** (dirigent **Tõnu Kaljuste**) esituses kõlas 19. augustil Hamburgis “Kanon Pokajanen”. 10. augustil esineti koos **Tallinna Kammerorkestriga** kontserdil “Müstiline ja arhailine”, kus muuhulgas tulid ettekandele Pärdi “Cantus Benjamin Britteni mälestuseks”, Te Deum ja “Aadama itk”. Samal päeval toimus ka Amsterdami ansambli **Cello8ctet** Arvo Pärdi autori kontsert. 11. augustil oli festivalikavas film Arvo Pärdist “24 prelüüdi ühele fuugale”.

Schleswig-Holsteini festival on oma algusaegadest peale olnud üks prominentsemaid muusikafestivale maailmas. Alates 2006. aastast on iga festivali keskmes mõni kindel teema või riik.

Tõnu Kaljuste, Arvo Pärt ja Nora Pärt Schleswig-Holsteinis pärast kontserti. Keskel Pärdi Lamentate solist Marrit Gerretz-Traksmann.

FOTO ERAKOGUST

ERSO Neeme Järvi juhatusel esitamas Berwaldhallenis Griegi Klaverikontserti.
Solist Mihkel Poll.
FOTO STINA GULLANDER

ERSO Wiesbadenis ja Stockholmis

17. augustil toimus Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri külaliskontsert Saksamaal Wiesbadenis, kus **Anu Tali** juhatusel kõlasid Glinka avamäng ooperile “Ruslan ja Ludmilla”, Tšaikovski Viiulikontsert ja Rimski-Korsakovi “Šeherezade”. Tšaikovski Viiulikontserdi solist oli Vene viiuldaja Aljona Bajeva.

Ajalehes Wiesbadener Kurier kirjutab **Volker Milch**: “Juba Tšaikovski Viiulikontserdi esimese osa järel teenis noor viiuldaja Aljona Bajeva publikult aplausi ja braavohüüded. [...] Kui Tšaikovski puhul jäi Eesti dirigendi Anu Tali sooritus Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri ees soliidset korrektseks, siis Rimski-Korsakovi idamaaine muinasjutusüit “Šeherezade” lahvas tänu dirigendi erksale kehakeelele imekaunites kõlavärvides särama. Publiku nõudmisel tuli ettekandele ka lisapala – erakordse tundlikusega fraseeritud Šostakovitši

“Romanss” filmist “Kiin”.

Poolteist nädalat hiljem, 27. augustil andis ERSO koos peadirigendi ja kunstilise juhi **Neeme Järvi**ga kontserdi mainekal Läänemere festivalil Stockholmis. Kontsert toimus Berwaldhallenis, kus peateosena kanti ette Eduard Tubina Viies sümfoonia. Avalooks oli Rootsi helilooja Lars-Erik Larssoni “Pastoraalne süit”, Griegi Klaverikontserdis soleeris möödunud hooaja ERSO resideeriv pianist **Mihkel Poll**. ERSOle on see juba neljas kord Läänemere festivalil osaleda: 2005. aastal anti kontsert Arvo Volmeri, 2006. aastal Paavo Järvi ning 2011. aastal Tõnu Kaljuste juhatusel.

ERSO 87. hooaeg kodupublikule avati 7. septembril Estonia kontserdisaalis piduliku avakontserdiga “100 aastat”, kus kõlas rahvusklassika, Elleri, Tubina, Tobiase, Artur ja Villem Kapi looming.

ESTONIAN MUSIC INFORMATION CENTRE
EMIK
EESTI MUUSIKA INFOKESKUS

EMIK loob eesti muusika käsi-kirjade kataloogi

1. augustil allkirjastasid Eesti Muusika Infokeskus (juhatuse esimees **Helena Tulve**, direktor **Evi Arujärv**), Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum (direktor **Tanel Veere-maa**, peavarahoidja **Seidi Raid**), Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (õppe- ja teadusprorektor **Margus Pärtlas** ja muusikateaduse osakonna esindajad **Toomas Siitan**, **Urve Lippus**, **Mart Humal**, **Kerri Kotta** ja **Anu Kõlar**) ja Eesti Muusikafond (juhatuse esimees **Kristo Matson**) koostöölepingu Eesti muusika käsi-kirjade avaliku andmebaasi loomiseks EMIK kodulehele.

Projekti käivitamise põhjuseks on asjaolu, et enamik eesti muusikast on kirjastamata ja süstemaatiliselt kirjeldamata. Käsikirju säilitatakse erinevates kohtades, muuseumides, raamatukogudes ja eraisikute käes ning neist puudub terviklik ülevaade. Loodav andmebaas tuleb eesti- ja ingliskeelne ja on kättesaadav kõigile, integreeritud EMIK heliloojate teoste nimekirjadega ja Eesti Muuseumide Infosüsteemiga MuIS. Andmebaasi kavandamine ja testimine ning rahastamisprobleemide lahendamine on planeeritud selle aasta sügisperioodi. Pikaajalise projekti reaalne loomine peaks algama järgmisel aastal.

Vanemuise sümfooniaorkester oma dirigendi Paul Mägiga.

FOTO VANEMUINE

Vanemuise sümfooniaorkester Lätis

Vanemuise sümfooniaorkester andis hooaja algul kontserdi ka Riias. 14. septembril kandsid **Vanemuise sümfooniaorkester, Vanemuise ooperikoor, Tartu Noortekoor** ja solistid peadirigent **Paul Mägi** juhatusel Riia toomkirikus ette Mendelssohni oratooriumi “Elias”. Kolmandat hooaega

Vanemuise teatri muusikajuhi ja peadirigendina töötav **Paul Mägi** on ka Läti muusikasõpradele hästi tuttav. Aastatel 1990–1994 oli ta Läti Riikliku Sümfooniaorkestri peadirigent ja kunstiline juht, samuti Läti Muusikaakadeemia orkestridirigeerimise professor. Paul Mägi on pälvunud ka Läti riikliku kultuuri-

preemia. Solistidena astusid üles **Krišjanis Norvelis** (bass, Läti Rahvuskooper), **Liisi Kasenõmm** (sopran, Saksamaa), **Jovita Vaskevičiūtē** (metso-sopran, Leedu Rahvuskooper), **Viesturs Jansons** (tenor, Läti Rahvuskooper) ja **Alger Ahuna** (sopran, Tartu Poistekoor).

Konkurssfestival “Suured õpetajad” Bulgaarias

14. – 24. augustini toimus **Bulgaarias Kjustendilis** omapärane konkurssfestival “**Suured õpetajad**”, seekord pühendatud detsembris lahkunud Moskva konservatooriumi klaveriprofessorile ja klaverikateedri juhatajale **Viktor Mežanovile**. Pooled žüriiliikmed olid, nii nagu minagi, professor Meržanovi endised õpilased. Žürii tööd juhtis bulgaaria pianist akadeemik **Atanas Kurtev**, kogu ürituse hingeks oli aga Meržanovi lesk **Svetlana Zahharova-Meržanova**. Iidne Kjustendil on ainus Bulgaarias säilinud Vana-Rooma pla-

neeringuga linn, mis võlub oma rikka ajaloo, imelise looduse ja mineraalveeallikate rohkusega. Konkurssfestival viidi läbi kahes vanuserühmas: kuni 18-aastased ja 18–32-aastased. Mängijaid oli kokku seitsmest riigist ja osalema pidi ka Eesti esindaja, Leo Dubovski, kes aga kahjuks pidi sellest loobuma finantsilistel põhjustel. Toimusid ka meistriclassid konkursantidele ja teistelegi soovijatele ning mitmete žüriiliikmete soolokontserdid.

Konkursi esikoht nooremas rühmas läks bulgaaria esindajale. Vanema rüh-

ma enamik oli pärit Venemaalt. *Grand prix* sai 25-aastane **Juri Polosmakov** Peterburi konservatooriumist ning esikoha pälvis 22-aastane bulgaarlane, Atanas Kurtevi õpilane **Paskal Paskalev**. Sai kuulda ka professor Meržanovi paari viimast õpilast. Reisile pani fantastilise punkti Balkani suurima klostrikompleksi külastus Rilas ja matk sealsetes mägedes asuvalle seitsme järve maile.

Ada Kuuseoks
EMTA õppejõud

Noor talent Nikita Fatejev

Eesti muusikaharidus toetub suures enamuses meie hästi toimivale lastemuusikakoolide õppele. Koolides töötavad pühendunud õpetajad, kes avavad andekatele lastele imelist muusikamaailma ja arendavad neid igakülgsele. Ka tulemused ei lase ennast oodata. Kõigist Eesti muusikakoolidest on välja kasvanud andeid, kes hiljem meie muusikakultuuri edasi viivad.

Üks neist, väike pianist **Nikita Fatejev**, õpib Tallinna Muusikakoolis. Kuigi ta on alles 11-aastane, on tema saavutuste rida muljetavaldav, mis sisaldab juba ka võite rahvusvahelistel konkurssidel. Eelmisel aastal sai ta III preemia Chopini muusikale pühendatud konkursil Poolas Szafarnias, sel aastal aga pälvis II koha rahvusvahelisel Mozarti konkursil Roomas ning esikoha rahvusvahelisel konkursil Noor Muusik Tallinnas. Peale selle on Nikita saanud veel mitmeid muid tunnustusi: kahel korral on ta võitnud esikoha klaverikontsertide konkursil Narvas (2011 ja 2013), esikoht tuli ka Liszti loomingule pühendatud konkursil 2011. aastal Tallinna Muusikakeskkoolis ning diplom sel aastal üle-eestilisel lastemuusikakoolide vahelisel konkursil. Lisaks sellele on ta esinenud Euroopa Liidu muusikakoolide vahelisel konverentsil korraldatud kontserdil orkestriga, paistnud silma omaloominguga, mänginud

Estonia kontserdisaalis ja Tallinna Muusikakooli kontserdil Helsingi konservatooriumis.

Küsimusele, mis omadused sellel väikesel poisil on, et ta nii mängib ja selliseid tulemusi saavutab, vastab tema õpetaja **Irena Truškina**, et kuigi Nikita perekonnas ei ole siiani muusikuid olnud, on tal väga head muusikalised eelused. “Tal on hämmastav võime ennast esinemiseks kokku võtta, endast kõik anda. Ja ta mõtleb mängides ette, seda omadust ei ole mitte igal lapsel.” Õpetaja Truškina ütleb, et sealsamas on Nikita nagu iga teine temavanune poiss, kes ei taha ka liiga palju klaveri taga istuda. “Aga kui on vaja, õpib ta väga ruttu. Tal on hea pea, loomu poolest ilus klaverikõla ja hea sõrmetehnika.” Küsimusele, missugune muusika Nikitale eriti meeldib, ütleb õpetaja: “Talle meeldis tohutul Haydni Klaverikontsert C-duur, mida ta Narvas konkursil mängis. Talle üldse meeldib klassika. Ja siis ka kiired, liikuvad lood või sellised, kus saab pilte ette kujutada, nagu näiteks Iberti pala “Väike valge eesel”, mida ta ühel teisel konkursil esitas. Ka Czerny etüüdid meeldivad talle.” Küllap seisab Nikita Fatejevi arenguteel ees veel rohkeid konkursse, põnevaid esinemisi ja avastusi rikkas muusikamaailmas.

Ia Rimmel

Tartu üliõpilassegakoori edu Slovakkia konkursil

Tartu Üliõpilassegakoos (dirigent **Küllike Joosing**) osales 15. – 18. augustini toimunud rahvusvahelisel koorikonkursil “Bratislava Cantat I” ning sai rahvalaulude kategoorias hõbediplomi ja segakooride kategoorias kulddiplomi. Rahvalauluvõru esitati Ester Mägi teost “Viru lauliku mõtted” ja osi Veljo Tormise tsüklist “Ingerimaa õhtud”. Segakooride kategoorias oli kavas Pärdi, Ester Mägi, Tobiase, Pärt Uusbergi jt looming. Tartu Üliõpilassegakoos (TÜS) on oma asutamisaastaga 1905 vanim tänaseni tegutsev üliõpilaste segakoos Eestis.

ILMUNUD ON

DVD Eduard Tubin

**Sümfoonia nr 2
"Legendaarne"**

Sümfoonia nr 5

ERSO, dirigent Peeter Lilje

*Salvestus: Eesti Rahvusringhääling
Heliülesvõtted aastatest 1987 ja 1990*

*Väljaandja: Rahvusvaheline Eduard
Tubina Ühing*

Toimetaja: Vardo Rumessen

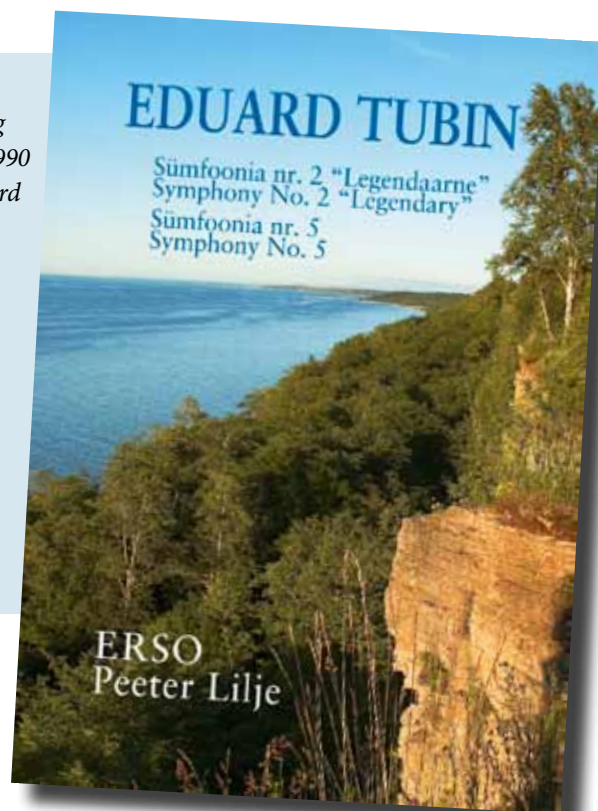
Bukleti tekst: Maia Lilje

*Helirežissöörid: Jüri Tallinn, Eino
Tandre*

Heli restauraator: Priit Kuulberg

Teksti tõlge: Eino Tubin

Kujundus: Tiina Sildre

Rahvusvahelise Eduard Tubina Ühingu eestvõttel ilmus sel aastal üks oluline helikandja, DVD, kus ERSO Peeter Lilje dirigeerimisel esitab Eduard Tubina Sümfoonia nr 2 ("Legendaarne") ja Sümfoonia nr 5. Salvestus ilmus varalahkunud silmapaistva dirigendi 20. surma-aastapäevaks.

ETV hoidlates peitub palju väärtuslikke salvestusi, muusikasaateid ja kontsertide ülesvõtteid, kuid on erakordselt oluline, et need teosed selle erilise dirigendi juhatusel on nüüd valitult ja korrastatult kättesaadavad kõigile. Tubina Sümfoonia nr 2 on salvestatud 1987. aastal ERSO 60. aastapäeva kontserdil, Sümfoonia nr 5 1990. aastal. Esitus on suurepärase, reljeefne, emotsioonirikas, pingetatud, dramaturgiliselt oivaliselt üles ehitatud ning toob esile kõik Tubina sümfonismi olulised jooned, tema teostes peituvat sügava sisu ja ideed. Saab taas kord nautida Peeter Lilje meisterlikkust ja veenduda, kui hea orkester on ERSO erinevatel ajajärkudel olnud. Tänu sellele väljajäänudele on nüüd võimalus Peeter Liljed dirigeerimas näha ka nooremal põlvkonnal.

Kolleg Roman Matsov meenutab 2000. aastal ajakirjas Teater.Muusika.Kino Lilje fenomeni, öeldes: "Lilje ei olnud mingi tavaline hea dirigent, milliseid on väga palju nii Peterburis, Moskvast kui ka Berliinis. Temas oli sügavust, tal oli oma pale. Ja ta oskas partituuris avastada midagi, mida teised ei näe. Tema tippudeks jäid Tubina Viies, Šostakovitši Kuues, Tšaikovski "Romeo", Sibeliuse Teine. Tema äkiline surm oli eesti kultuurile suur kaotus." Dirigendi abikaasa, muusikateadlane Maia Lilje on kirjutanud DVDle väga sisuka ja sügavuti mineva saatesõna, kus ta analüüsib Tubina sümfooniaid ning avab Lilje ja Tubina seoseid. Ta ütleb: "Näib, et Tubinaga sidus Liljed midagi enamat: see oli nende natuuridele omane tõsidus, enese ette seatud loominguiliste eesmärkide sügavus ja ausus, aukartus klassikaliste pühiväärtuste ees." Tutvugem siis nende kahe suurmeistri koostöoga, see on rikas osa meie muusikalisest pärandist.

Ia Rimmel

E. 14. oktoober 2013 kell 18.00
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kammersaal

Klaverimuusika neljale käele
Klaveriduo
Naily Saripova & Vjatšeslav Novikovi
plaadiesitluskontsert

SISSEPÄAS TASUTA

Mihkel Kerem. Violin sonatas no 1–3, Sonata for Solo Violin. Mikk Murdvee, Sten Lassmann.

Toccata Classics

Londoni plaadifirmalt Toccata Classics on ilmunud Mihkel Keremi teine autoriplaat. Avalugu on kolmas sümfoonia “Kommunismiohvritele”, mis valminud juba kümne aasta eest. Kuidas küll seda teemat lahata, nii et Šostakovitši vari ei kummitaks? On see üldse võimalik? Plaadimasinast kostev vastab: ei, ei ole võimalik, vähemalt mitte avaosas, sünges ja kõledas. Kavaraamatust selgub, et see küsimus on vaevanud ka autorit ja järelusid olnud sama. Egas midagi, tegelikult mulle põhimõtteliselt meeldib, et keegi eesti noorematest heliloojatest ka praegu eksistentsiaalse teemade üle pead vaevab; arvestades 1981. aastal sündinud helilooja vanust loo kirjutamise ajal, on see veelgi hämmastavam. Sümfoonia kiires keskosas välgub ringi aga hoopis noor Tamberg, grotesksel karnevalil uljalt *Concerto grosso* hõlmu lehvitates. Sooloviolale ja kammerorkestrile kirjutatud “Lamento” (2008/09) oma burdoonsel taustal nukralt kaebleva meloodiakatkega on väga ilus ja oleks vist juba ammu rahvusvaheline hitt, kui selle oleks kirjutanud mõni kultushelilooja. Keelpillisekstett (pealkirjaga “Rahutu öö”, mida siin millegipärast ei ole kasutatud, 2004), idee poolest Schönbergi samakoosseisulise “Kirgastunud öö” “prelüüd”, kümbleb hilisromantilistes lainetes, süda põk-

sumas Richard Straussile. Stiile ja inspiratsiooniallikaid seega oi kui palju ja pole vist taktigi, mis ei võiks juba olemas olla. Aga – sama ütlevad spetsialistid ju ka Mozarti kohta!

Kodumaises muusikas juba paarkümmend aastat peavooluna välendanud kõlavärviuring võimaldab üpris turvalist äraolemist. Kaua veel sama kelguga liugu lastakse, mõtlen juba mõnda aega murega. Selles kontekstis mõjub plaat väga teistmoodi ja värskelt, muusikalugu isepäiselt oma tahtele allutades ja sellega osavalt manipuleerides, klassikalise (keel)pillimängu- ja kompositsioonitehnika võtete valdamist uhkusega demonstreerides.

Viuldajast helilooja ihuinterpreeat on Mikk Murdvee. Tema juhatab nii ERSOT kui ka Tallinna Kammerorkestrit, sooleerib “Lamentos” ja mängib sekstetis, kus temaga seltsivad Marie-Helen Rannat, Helen Kedik, Laur Eensalu, Indrek Leivategija ja Villu Vihermäe.

VIRGE JOAMETS

Beach Party. Han Bennink/Jaak Sooäär.

Barefoot Records

See oli 2012. aasta märtsis, kui meie jazzis esinduskitarrist Jaak Sooäär andis Eestis kontserte koos Hollandi ja ilmselt kogu Euroopa ühe isikupärasema löökpillimängija Han Benninkiga. Nüüd on mõned hetked neist kontsertidest plaadile püütud. Plaat “Beach Party”, millele ka Briti ajakiri Jazzwise äsjal heldelt tunnustust jagas, äratav tähelepanu mitmes mõttes.

Sooäär ja Bennink kohtusid juba kolmteist aastat tagasi

Kopenhaagenis. Sooäär on hollandlast kirjeldanud kui erakordselt kompleksivaba muusikut, kellest pulbitseb suisa igal võimalikul juhul mängurõõmu. Ja tõepoolest, Bennink on nii väljendusriikas muusik, et plaadi kuulamisest jääb väheseks. Trummid, muud löökriistad või mis iganes parasjagu tema haardesse satub – kõik lakkavad olema materaalsed objektid ja muutuvad mehe meeletu siseenergia väljunditeks.

Improvisatsioon, see muusikast väljaspool oleva inimese jaoks alati teatud määral mõistatuslikuks ja müstiliseks jääv komponent, ilma milleta jazz lakkaks olemast jazz, on keeruline ja laiahaardeline mõiste. Plaadilt on kuuldav, et kuigi mees kontsertidel ei pruukinud olla kokkulepitut kava, ei tähenda see loomulikult ettevalmistamatust. Sooäär jääb oma muusikalistes otsingutes truuks igihaljaste meloodiate “Got Rhythm” või “Pannonica” põhistruktuurile ning hoopis Benninkil näib olevat rütmitausta loomisel rohkem vabadust. Kuid mõnel juhul loovad kaks muusikut tõepoolest justkui eimillegi midagi kvalitatiivselt uut. Kui kasutada kõnekäändu tundmatus kohas vette hüppamise kohta, siis kas just vette, aga vähemalt hüppelaua servale viivad Sooäär ja Bennink kuulaja küll. Benninki-Sooääre koostöö sellega kuuldavasti ei lõpe, vaid jätkub juba festivalil “Sügisjazz”.

IVO HEINLOO
jazzikriitik

KUULA KANEID

Chinaberry Girl. Iiris.

Universal

Lauljatar Iiris pälvis palju tähelepanu oma mulluse debüütalbumiga “The Magic Giftbox”. Käesolev on värskel EP-plaat, kus on neli pala: “Tigerhead”, “Sapphire”, “Chinaberry Girl” ja “Song of Solemn Loneliness”.

Ernst Mielck. Orchestral and Choral Works. Juha Kotilainen, Helsinki University Symphony Orchestra, Mikk Murdvee.

Toccata Classics.

Eesti dirigendi ja Soome kooride, solisti ja orkestri esituses kõlab soome romantilise helilooja Ernst Mielcki 19. sajandi lõpuaastatel loodud muusika. Üks teos välja arvatud, on tegemist esmasalvestustega.

pill

Sitar – india muusika ehe

PEETER SALMELA
muusik

Salapärane india instrument sitar on tänu biitlitele ja Ravi Shankarile jõudnud meie teadvusse kui üks keskseid india pille. Tema eriline kõla on saanud India sünonüümiks ning ta helid manavad meie ette idamaised fantaasiad. Sitaril esitatud klassikaline india muusika mõjub meditatiivselt ning paneb süvenema.

Esimene sitar saabus Tallinna poodi Universal-Universum umbes kümme aastat tagasi ning seda käes hoides mõistsin kohe, et soovin seda pilli mängida. Häälestasin kaasasolnud õpiku järgi pilli ära ning asusin usinasti mängima ja lugusid salvestama. Mõni aasta hiljem Nepalis oma õpetajalt paar tundi võtnud, sain aru, et olin õppinud mõne tunniga rohkem kui paari aastaga, mil olin püüdnud sitarit mängida. Nüüd, aastaid hiljem, pärast pikka õpetaja juures veedetud aega ja tuhandeid tunde harjutamist, mõistan, kui võrd tähtis osa on selle pilli mängimise juures traditsioonil, õpetajal ning pühendumisel.

Ajalugu

On levinud eksiarvamus, et sitar pärineb aegade hämarusest ning et seda on mängitud iidsetest aegadest saati. Sitar ja ka india löökpilli tabla leiutamise au kuulub 13. sajandi teisel poolel ja 14. sajandi algul elanud sufi muusikule, poeedile ja õpetlasele Amir Khusrole, kes võttis aluseks pärsia pilli *setar*'i. Tänapäevase kuju sai sitar 18. sajandil ning praeguseks on pill teinud läbi suure arengu. Tänapäevane sitar on kuni kahekümne keelega instrument, viimased keeled lisasid eelmisel sajandil Nikhil Banerjee ning Ravi Shankari õpetaja Allauddin Khan.

Ehitusest

Sitar koosneb pudelkõrvitsast tehtud kõlakojast ning seest õõnsast puidust kaelast. Sitaril on tavaliselt kolmteist resonantskeelt, mis paiknevad mängukeelte all ning mille pingutid asetsevad kaela sees ja peal.

Peamine mängukeel on terasest, madalamalt häälestatud keeled aga vasesulamist, mis annab pehme ja madala kõla. Mängu- ja saatekeeled toetuvad *jawari*'le ehk roobile, mis on tehtud luust või puidust ning millest oleneb suur osa sitari kõlast. Sitaril pole jälgalt roobile fikseeritud, vaid jookseb sellest vabalt üle. Sellest, kui kumeraks on lihvitud *jawari*, sõltub see, millist häält pill teeb. Sitaril krihvid on nõõriga kaela külge seotud ning neid on võimalik vastavalt vajadusele liigutada ning häälestada.

Mängust ning häälestusest

Sitaril põhitooniks on tavaliselt D või C#. Sitar on laadiline pill ning enne loo esitamist häälestatakse resonantskeeled sellesse laadi, milles lugu ettekandele tuleb. Resonantskeeled annavad sitarile tema erilise kõla ja kui pill on hästi häälestatud, kõlavad resonantskeeled selgelt ning ühe noodi asemel võib kõlada ka mitu järjestikust resonantsnooti, mis käivitavad üksteist ja loovad imelisi lisameloodiad, justkui kingituseks mängijale täpsuse ja pühendumise eest.

Põhilist, terasest mängukeelt, millel mängitakse meloodiat, on võimalik venitada kuni kvindi ulatuses. See annab võimaluse minna sujuvalt ühelt noodilt teisele ning mängida eriti voolavaid ning mänglevaid, nüansirikkaid meloo-

Legendaarse Ravi Shankari tütar Anoushka Shankar jätkab isa jälgedes.
FOTO INTERNETIST

diaid. Ülejäänud keeli kasutatakse enamik ajast burdoonkeelena. Sitarimängijad kasutavad umbes paarikümmend helilaadi, kuid põhimõtteliselt on võimalusi palju rohkem.

Mängijatest

Sitar jõudis lääne laiade massideni tänu biitlitele, Ravi Shankarile ja kuuekümnendatel targanud suurele India-huvile. Ravi Shankar, kes on vist kõige kuulsam sitarimängija, oli erakordselt särav isiksus, kes suutis luua sooje sidemeid ida ja lääne vahel. Tänu temale jõudsid ka Nõukogude ajal meieni huvitavad plaadid ning koostööprojektid. Olgu mainitud hiigelprojekt "Inside Kremlin", mis salvestati 1988. aastal Moskva Kremliis saja neljakümne muusiku osalusel. Shankar tegi koostööd ka Yehudi Menuhiniga, Philip Glassiga ja George Harrisoni kaudu ka biitlitega.

Silmapaistvatest sitarimängijatest olgu nimetatud veel Nikhil Banerjeed, Vilayat Khani ja praegugi elus olevat Shahid Parvezi, kes on inspireerinud sadu tuhandeid sitarimängijaid. Nende tuntus ületab Indias kindlasti mõnegi popstaari oma.

Viimase aja kõige suurejoonelisem ja naljakam ettevõtmine seoses sitariga oli paar aastat tagasi toimunud "Grand Symphony of 1000 Sitarists". Laval esines tuhat sitarimängijat, kes püstitasid omamoodi uue maailmarekordi.

Heino Elleri
nimeline
Tartu
Muusikakool

Sügisfestival PÄRIS

19. – 26. oktoober

Kohtumised, loengud, kontserdid
Festival on pühendatud kultuuripärandi
aastale.

Vaatleme muusikaharidust kui suulist pärimust,
õpetaja ja õpilase kohtumisi

Heino Elleri nimeline Tartu Muusikakool
kutsub oma endisi õpetajaid ja õpilasi,
samuti kõiki muusikahuvilisi festivalist
osa saama!

Lisainfo ja kava: www.tmk.ee

Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid oktoobris

12. oktoober kell 12.00
Keskraamatukogu suur saal
Esinevad **Niina Murdvee**
viiliõpilased

16. oktoober kell 18.00
EMTA kammersaal
"Õpetaja portree – Tiina Ehin"

17. oktoober kell 16.30
Lastekirjanduse keskus
Esinevad **Raeli Florea** viili-
õpilased

27. oktoober kell 12.00
EMTA orelisaal
Esinevad **Jekaterina**
Rostovtseva klaveriõpilased

27. oktoober kell 15.00
EMTA orelisaal
Esinevad **Mart Laasi** tšello-
õpilased

EESTI
MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdid

oktoobris

14. oktoober kell 18.00

EMTA kammersaal

KÜLALISKONTSERT

Klaveriduo Naili Saripova – Vjatšeslav Novikov

25. oktoober kell 18.00

EMTA kammersaal

DOKTORIKONTSERT

Jun Zhao (klaver, saateklass)
Kaastegevad Ksenja Kuchukova,
Airike Kolk, Yang Xiao Qi (sopran)

29. oktoober kell 18.00

EMTA kammersaal

IRINA ARHIPOVA MÄLESTUSKONTSERT

Esinevad Maria Gorelova (sopran, Moskva)
Vladimir Pjavko (tenor, Moskva)
Vladimir Baikov (bass, Moskva)
Nadja Kurem (sopran)
Pavlo Balakin (bass)
Mati Palm (bass)
Klaveril Georgi Migunov (Moskva)
Ivari Ilja, Katrin Paat

30. oktoober kell 18.00

EMTA kammersaal

JUBILATE – Lilian Semper 80

31. oktoober kell 18.00

EMTA kammersaal

Dots Aavo Otsa TROMPETIKLASS

